Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Varde By- og Oplands Handelsskole

1885
1985

Udgivet i anledning af
Varde By og Oplands Handelsskoles
100 års jubilæum.

Foto: Børge Kjær.

Trykt i Nordhjems Bogtrykkeri, Varde

Varde By og Oplands Handelsskole

1885-1985

af Thyge Clausen

FORORD

Man kan begynde at spekulere på, hvordan forholdene har været i Varde på det tidspunkt, hvor købmændene i Varde gjorde sig tanker om oprettelse af en skole for de unge handelslærlinge.

I 1857 kom den første næringslov, som lovet ved grundloven i 1849 af kong Frederik VII.

I 1858 blev den første boring efter olie foretaget ved Pittsburgh i Amerika.

Og i 1864 mistede Danmark Sønderjylland til Tyskland.

Dette var kun et par enkelte begivenheder, som var sket ca. 20-25 år tidligere, men som måske alligevel kan have haft indflydelse på både den lokale og den internationale handel i Varde.

Omkring 1880 begyndte den store emigration fra hele verden til Amerika. Dette påvirkede også befolkningen i Danmark, hvor mellem 3 og 400.000 mennesker udvandrede – og det af en befolkning på omkring 3 millioner. 1865 blev året, hvor den amerikanske borgerkrig sluttede.

I 1885 blev også det første egentlige automobil konstrueret. Lokalt i Varde fejrede man den 1. oktober 1885, at byen fik gaslamper på gaderne. – Og få år tidligere havde fremsynede lokale købmænd startet den lokale bank – Varde Bank – som også i året 1885 havde sine store problemer. – Men man må vel nok konstatere, at det var driftige købmænd, der stod bag både den lokale sparekasse og Varde Bank – det er i alt fald deres navne, vi kan læse om i arkiverne, idet var folk, som også havde ideer og mod til starte en skole for handelens unge. Man kan så selv gøre sig sine tanker om, hvilken betydning boringen efter olie i Amerika og hvilken betydning bilen har fået for det samfund, vi kender i dag, hvor vi kan fejre handelsskolens 100-års jubilæum.

Som årene er gået har skolen befæstet sin position blandt handelens folk.

Omkring 1960'erne begyndte man landet over en drøftelsen af, at handelsskolernes antal af ca. 300 burde formindskes ved centralisering. – Dette var tidligere sket inden for folkeskolerne.

Sådanne tanker affødte naturligt en mængde ideer om, hvordan handelens skoler så skulle være.

Ligeledes her i Varde. Vi vovede endda at tænke tanker om egen skole og senere egen bygning – og endda visioner om en højskole med undervisning på universitetsniveau. Det var jo således, at skulle man have videregående handelsuddannelse, var der kun få steder at vælge mellem og de lå alle langt fra Vestkysten.

Det har været en spændende tid at have med handelsskolen at gøre. Det viser bestyrelsens sammensætning også, idet flere personer har været med i 25 år eller mere. Vi har endda også hørt, at kommunens bestyrelsesposter i handelsskolen har været eftertragtet af kommunalpolitikere.

Den udvikling skolen har gennemgået, har givet anledning til utallige drøftelser og samtaler også på lokalt plan. Med borgmestrene Jens S. Jensen, Rud. Rasmussen, V. Strandvig og senest Chr. Nielsen – alle fra Varde, men også med politikere og embedsmænd fra oplandet – foruden selvfølgelig mange samtaler med handelens og industriens folk i by og opland.

På amtsplan har stiftamtmand M. Edelberg og senere amtsborgmester Frode Madsen været inddraget. På skoleplan har der fundet drøftelser sted med amtsskoledirektør Erik Kondrup og amtsskolekonsulenterne Harald Nielsen, Starup og Viggo Witt-Hansen, Vejen.

På politikerplan, som har været meget vigtigt for at gennemføre vore planer, må først og fremmest nævnes fhv. statsminister Erik Eriksen, men også fhv. socialminister, kultur- og justitsminister fru Nathalie Lind.

Desuden kan nævnes A. C. Normann, Helweg Pedersen, Henning Rasmussen, Julius Bomholt, Kamma Larsen-Leddet og Henning Dyremose, men også personer i handelsministeriet, som Erik Langsted, Kjeld Gleerup, Mette Koefod-Bjørnsen m. flere, er vi stor tak skyldig.

Alle har hver især spillet en positiv og vigtig rolle i gennemførelse af planer, som ikke alle stemte overens med de officielle.

Vi vil også gerne takke undervisningsdirektørerne O. I. Mikkelsen og senere undervisningsdirektør Niels Hummeluhr samt deres tjenestemænd for de beslutninger, de har truffet på grund af vore ønsker. Det har ofte været sejgt og langsommeligt – men med sejg vestjysk stædighed er der altså kommet et resultat ud af det.

I den forbindelse vil jeg ikke glemme at takke dommer Poul Buch, Varde, om hvem hans kone engang sagde til mig, at han er stædig, og at han ville blive ved, indtil han havde nået et resultat. – Det må vi også sande i denne forbindelse. Han har også haft indgående kendskab til gange og korridorer på de offentlige kontorer – TAK.

Alle disse drøftelser og samtaler, der har været ført med disse mennesker, har været spændende og indholdsrige – samtaler, som også har givet mig meget – og som jeg i dag nødig ville have undværet. Selvfølgelig har de fleste samtaler fundet sted på lokalt skoleplan og her må jeg først og fremmest takke: Ludvig Hoffmann, Kaj Bech, kst. forstander Kjær Larsen, men især Birkedal-Salborg igennem mange år, og nu senest P. V. Lund for et fantastisk samarbejde om en fælles sag, nemlig en skole, der er udviklet fra en lærlingesskole om aftenen til en selvstændig handelsskole med egne bygninger i Slotsgade – ovenikøbet med et barn – handelshøjskoleafdelingen, drevet sammen med handelsskolen med E. Birkedal-Salborg som fælles leder/direktør.

Handelshøjskoleafdelingen indgik i 1984 i den nyoprettede handelshøjskole Syd som een af 4 ligeværdige partnere fra Kolding, Åbenrå, Varde og Esbjerg.

Det er her også mit ønske at rette en varm tak til de nuværende bestyrelseskolleger, samt til de personer, der gennem tiden har været medlem af bestyrelsen.

Og ikke mindst en varm tak til alle de lærere og øvrige medarbejdere på kontor, i kantine og til pedellen – uden hvis positive medvirken det havde været ganske umuligt at drive handelsskole.

Fremdeles skylder skolen en stor tak til Vardes handelsstand for stadig opbakning, forståelse og støtte i samarbejdet om skolens aktiviteter. Og endelig tak til pressen, Dagbladet Vestkysten og Ugeavisen for interesse og forståelse for betydningen af, at skolens virke refereres og kommenteres loyalt og objektivt.

Og sidst en varm tak til forfatteren af dette skrift, boghandler Thyge Clausen for hans ihærdige arbejde med kilderne og for hans udformning af værket.

Som arbejdet er forløbet, må vort håb for skolen og dens ansatte være, at den fremover må være et vægtigt aktiv for uddannelse af unge, fremadstræbende mennesker fra denne egn, hvilket skulle komme hele den vestjyske landsdel til gode i mange år frem.

Alle skal have hjertelig tak.

Aksel Poulsen.

HØJT TIL HIMLEN OG LANGT TIL KØBENHAVN

Varde Handelsforenings protokol for året 1885.

Det er ikke et fornemt stykke bogbinderarbejde, som byens mestre nok kunne have præsteret det. Ikke en gedigen foliant i vælskbind og slet ikke helengelsk, dette bogfremstillingens flagskib, hvor bladene lægger sig fuldstændig plant ved oplukningen, som et dansegulv, der indbyder stålpennen til at træde en dans med ynde og anstand efter badet i det gode jerngallusblæk.

En sådan gedigen fornemhed er på sin plads, når talen er om kirkebøger, for der gøres der regnskab for fødte mands- og kvindekøn, det er logbøger, der noterer hver enkelts kurs, indtil kistelåget sætter punktum. Og til bankens protokoller, begribeligvis, for den er også en slags tempel, der fører regnskab med folks vandel og giver anmærkninger, enten det er ros eller straffedom.

Detailhandelens folk må holde til råde med pengene, de kan nok klare sig med den gemene hverdagsbog, papbindet, stivhæftet og med marmoreret papir på siderne. En halvanden-bogs folio, og det giver to gange seksogtredive, altså to og halvfjerds blade, som igen giver eet hundrede og fire og fyrre sider.

En prunkløs hverdagsbog for hverdagsmennesker. Men skriften på siderne er som sære arabesker, forskellige eftersom hvem der har ført pennen. Her går skriften afmålte, pertentlige dansetrin, følger nøje, næsten pedantisk dansemesterens instruktion, og det påskønnes, når man skal tyde dens udsagn. En anden pennefører sender bogstaverne ud i en fejende trippevals med variationer, improvisationer og spjæt med benene. En skødesløs, lystig herre, som vi godt kan mistænke for behændigt at føre sin dame ind under viftepalmernes skygge, til en hjertevarm kropskontakt, som ikke går an på det åbne dansegulv... Men han er svær at følge, man må ordentlig gøre sig umage, når hans meddelelser skal dechifreres.

Stof har de ikke manglet, disse penneførere. Det er midt i forfatningskampens tid med opbrud og forandring, med dybe skel og bitter strid i befolkningen. Året forud var det oprindelige Christiansborg Slot nedbrændt, og den sære ulykkelige urmager, Fritz Jürgensen, som dulmede sin Weltschmertz med brygger Jacobsens netop lancerede bajerskøl, fortalte i sin sirlige tuschstreg om den gamle arkitekt, der hver dag på et bestemt tidspunkt satte sig hen i sin yndlingslænestol for i fred og ro at ærgre sig over den prægtige bygnings ruin...

4. Maaneder Mai/August.
I mærnte Timer underviser i Dansk. Regning Skrivning Tysk. Engelsk. Kalkulation, enkelt Bogholderi og Vexelret.
Skolebøger ect anskaffes af Eleven. Skolepengene ansættes aarlig til Kr 450 inclusive Belysning, Varme og Rengholdelse af Localet, nemlig 200 Kr til Skolebestyrer Captain Brix. 200 Kr til Lærer Jacobsen og 50 Kr til Lys. Varme og Rengholdelse. Denne Udgift forventes dækket ved 25 Elever a 15 Kroner er 375 Kr. og det Manglende af Handelsforeningens Kasse, indtil Skolen har bestaaet saalænge og viist en saadan Fremgang at der med beføiet Grund kan søges Understøttelse af Statskassen.
Et Udkast til Plan for Skolen følger omstaaende.

Udkast til Plan for Varde Handelskole

§ 1.

Skolen er i Realskolens Bygning.

§ 2.

Der vælges af Handelsforeningen et Skoleraad af 3 af dels Medlemmer, som har Tilsyn med Skolen i sin Helhed, opknæver Skolepenge, ansætter Lærere, foretager den Rettelse og Forandring der findes nødvendig til Skolens Tarv, aflægger Aars Regnskab og Aars Overigt over Skolens Virksomhed. Skoleraadet vælges for 1 Aar og kan gjenvælges.

§ 3

I Skolen kan optages saavel Handelselever som Commiser mod en aarlig Betaling af 15 Kr som erlægges qvartalsvis forud. exclusive Skolesegvisitter, der anskaffes af Eleven

§ 4.

Der ansættes 2de Lærere hvermed en Løn af 200 Kr aarlig. Til Lys, Brændsel og Rengholdelse af Localet ceres 50 Kroner aarlig.
Denne Udgift forventes dækket ved 25 Elever a 15 Kroner aarlig og det manglende Beløb af Handelsforeningens Kasse, forsaavidt Beholdning haves, i modsat Fald ved Opknævning hos Foreningens Medlemmer, indtil Skolen har bestaaet saalænge og viist en saadan Fremgang at der med beføiet Grund kan søges Understøttelse af Statskassen

Men uret kunne ikke stilles tilbage. Rigsdagen, nu husvild, måtte indrettet sig i interimistiske lokaler. Dog, dermed havde det ingen nød, for Estrup sendte den hjem og udsendte sin anden provisoriske finanslov. Venstrefolkene skummede, men fik besked om, »at fordi man har det talent at finde det rette ord i en vælgerforsamling, kan man meget vel være blottet for enhver evne til at regere«. Det var rene ord for pengene, men næppe sød musik i venstrefolkenes øren; hos provinsbyernes handlende blev de til gengæld ofte påhørt med velvilje. Og nogle steder gik borgerskabets damer i procession i hvide, ankellange kjoler med dannebrog i spidsen. Og de fædrelandskærlige damer samlede penge ind til hovedstadens befæstning, og en af deres »kvindekanoner«, lidt højstammet i underdelen, lavetten, som et nydeligt fruentimmer, for at kunne række over brystværnet, kan idag beses på artillerimuseet på Varde Kaserne.

Den stejle, brydske konsejlspræsident gav ikke køb, hans faste hånd på statsroret holdt kursen: hårdt styrbord. En mærkelig mand, uden forståelse for de folkelige kræfter, der senere satte så smukke frugter. Men samtidig besad han et fremsyn og evnede en nytænkning som ingen anden i tiden, indså nødvendigheden af en udfaldsport mod vest, til de nye eksportmarkeder i England, og tog initiativet til Esbjerg havn samtidig med, at han knyttede det isolerede Jylland med stærke separatistiske tendenser og en gammel kærlighed til Hamborg sammen med det øvrige land ved jernbanernes bånd.

»Her er højt til himlen og langt til København!« havde man sagt med lykkelig konstateren i Vestjylland. For København var centraladministrationens sæde og udskrev skatter og soldater. Hamborg var derimod et sikkert marked for studehandlerne, og der kunne man få hjælp til kreditter og bankforretninger. Efter den ulykkelige krig i fire og tres var vejen sydpå ikke farbar mere, nu kom en ny tid også her. Også til Varde. Og sandelig: Den havde også gode gaver i sit skød!

Den 15. september 1885 tændtes gaslyset for første gang i byens gader, og det klare, bløde lys blev hilst velkommen med begejstring som en budbringer om trivsel og fremskridt. Tranlygternes obscure illumination havde været så søvnig, så utilstrækkelig, at man græd med tørre øjne, da det blev fordunklet.

Begivenheden blev fejret med en stor repræsentativ fest på Hotel Damkjær, den nuværende politigård. Man kan forestille sig, at tranbelysningens uforsonlige fjende, forfatteren til det sarkastiske læserbrev i Vesterjydsk Avis, underskrevet: B.Æ.L.G.Mørk, har været tilstede. Og med ham hans kampfælle, som bragte sine indlæg mod belys-

ningsvæsenet under signaturen: »En Ven af Oplysningens Fremme«.

Om dette véd vi intet. Derimod vides det, at selvskrevne gæster, prominente borgere savnedes ved denne glædesfest. Også at deres påfaldende fravær blev bemærket, gav anledning til hviskende samtaler, til betænkelige blikke...

Der havde været rygter, diffuse som tranlampens skin, ikke værd at låne øre, om byrådsmedlem, købmand og direktør i Varde Bank, Søren Thomsen. Men netop under gasfesten blev de bekræftet, ulykken åbenbarede sig, uimodsigelig klar som gaslygtens lys: Banken var besveget for 208.000 kr, det dobbelte af aktiekapitalen – og af Søren Thomsen! Det var en gruelig Geschichte, en jordrystelse! Banken overvandt katastrofen, men mange forvandt ikke, at den højt ansete købmand, genstand for alles tillid, velanskrevet som en god arbejdsgiver, sønderjydernes trofaste ven, havde svigtet...

Tilvisse: der har været nok at drøfte for handelsforeningens medlemmer, når de mødtes, snakken må have gået højt. Og hvilke spor har disse begivenheder afsat, hvad kan vi læse, når vi får løst penneførerens grafologiske rebus?

Ikke en stavelse, ikke et ord!

Hvad skal det nu sige? Var de rene ignoranter, alene optaget af den hverdagsgrå småpuslen i kramboden, var de spidsborgere med udsynet begrænset af byens volde? – Sådan fremstilles de rigtignok ofte, men der er solide vidnesbyrd nok, der viser deres engagement i tiden, deres følelse af forpligtethed over for by og land, en borgerdyd, der satte den enkelte i et ansvarligt forhold til samfundet.

Men politiske kandestøbere var de ikke, de stod ikke på spring for at entre talerstolen som udråbere af tusindårsriget, falbød ikke utopier og stuelærdes feberdrømme på vej og stræde. Nej, disse den frie handels selvstændige næringsdrivende var som tandhjulene, der virker i det skjulte og derfor ikke agtes efter fortjeneste, skønt det just er dem, der holder maskineriet igang.

Det er nærliggende at sammenligne dem med den mageløse mekaniske figur, der i sin tid henrykkede både børn og voksne i den nu forsvundne købmandsbutik på torvet. »Den lille mand«, som med sin gamascheklædte fod påkaldte sig folks opmærksomhed, for derefter med en mimik så livagtig, så forsorent venlig, nikkende og smilende pegede på skiltet: Drik Lamps Kaffe! Sandelig et underværk, næsten menneskelig, når det gaminagtige ansigt lod øjnene spille, mens munden formede en lydløs lovsang til den livgivende drik. Men også her var det de upåagtede, dulgte tandhjul, som gav den liv. Da hjulene var udtjente, slukkedes de poliske øjne, nu var der kun skrot tilbage...

Loven om næringsfrihed, som blev vedtaget i 1857, men først trådte i kraft 1862, betegnede den økonomiske liberalismes sejr. En ganske barsk affære, hvor meget blev slået i stykker, også meget godt, f.eks. håndværkets organisationer, som havde ydet medlemmerne beskyttelse og hjælp. Nu blæste kolde vinde, men hvor håndværket havde rod i gammel tid og dertil en faglig kunnen, der gav dens udøvere position og prestige, var detailhandelen i vid udstrækning et produkt af de nye vilkår og nød, bortset fra de få storkøbmænd, ikke samme agtelse.

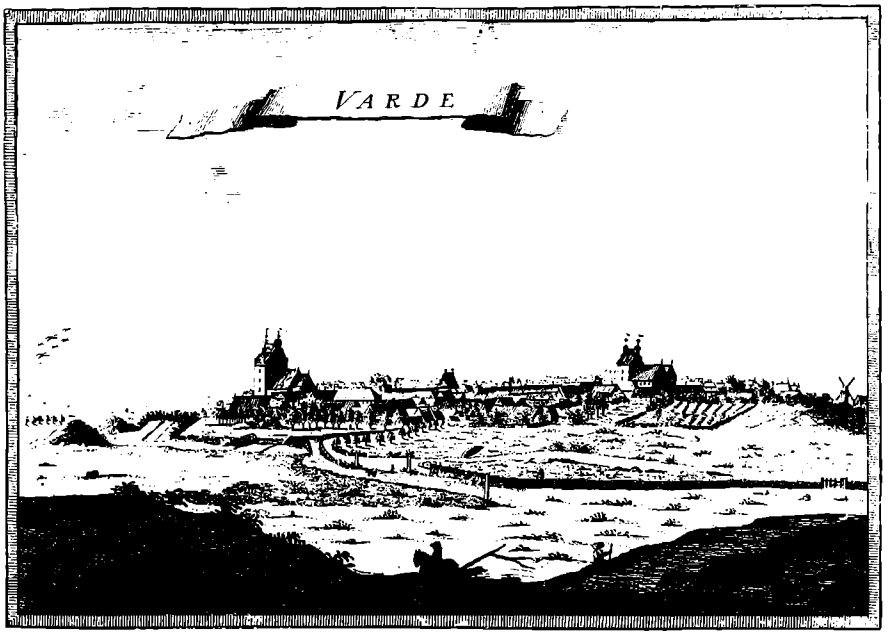

Pontoppidans danske Atlas 1768

EKSTRAORDINAIRT MØDE I VARDE HANDELSFORENING

I dag har planøkonomiske eksperimenter givet anskuelsesundervisning i, hvor dårligt et samfund, al industrialisering til trods, fungerer uden en vågen, fri og flexibel handelsstand, der kan administrere detailformidlingen og skaffe den rette vare frem på det rette tidspunkt. Og med beskedne omkostninger.

Men det kræver en indsats, en handelsmoral og en stærk pligtfølelse. Arbejdet først, dette er et serviceerhverv! Det gjaldt også medlemmerne af Varde Handelsforening i 1885. Hvad man ellers kunne have snakket om ved mødet – og selvfølgelig har man drøftet tingene! – det var de konkrete ting, det, der vedrørte arbejdet, der skulle protokolleres! Derfor kan referatet være kortfattet, sådan som det er tilfældet den 18. juni 1885. Det er endda et »extraordinairt Møde«, men dets spor i forhandlingsprotokollen er få og spinkle, blot 3 1/2 linie. Alligevel er de værd at give agt på, for de leder frem til det, der i tidens fylde vokser til en anselig institution til gavn for by og egn: Varde By og Oplands Handelsskole. Men her i starten er det et lidet frø, der lægges i jorden, da man vælger et udvalg, som skal forberede oprettelse af en skole for handelens udøvere. Til gengæld er det gedigne folk, der udpeges til dette plantningsarbejde: H. M. Hansen, Jens Thomsen, J. W. Palludan, Th. Windfeld, Ernst Palludan. Driftige, vindskibelige næringsdrivende, hvis fremsyn og virketrang rækker ud over dagen og vejen og egne gøremål. Således har J. W. Palludan og Jens Thomsen aftenen før, den 17. juli, deltaget i Varde Banks fælles repræsentant- og bestyrelsesmøde, på det tidspunkt uden anelse om, at den, der førte mødereferatet til protokols, bogholder og kasserer Søren Thomsen her for sidste gang kunne prente sit navn blandt hæderlige mænds...

Allerede den 6. august kan udvalget fremlægge sit udkast. Der kalkuleres med 25 elever, hvis principaler må erlægge 15 kr. årligt, og skulle beløbet ikke række, må handelsforeningens kasse åbnes, »forsåvidt Beholdning haves, i modsat Fald ved Opkrævning hos Foreningens Medlemmer, indtil Skolen har bestaaet saa længe og vist en saadan Fremgang, at den med beføjet Grund kan søge om Understøttelse af Statskassen«. Studering koster nemlig skillinger, for der må ansættes 2 lærere, der hver vil dræne kassen for et årligt honorar af 200 kr., og dertil kommer udgifter til lys og varme og rengøring. Huslejen håber man derimod at kunne spare, hvis en ansøgning til realskolens bestyrelse om gratis at stille lokale til rådighed vinder ørenlyd.

Undervisningen skal foregå mandag, tirsdag, torsdag og fredag aften kl. 8 til 10 i månederne september/april og mandag og fredag aften fra kl. 8 til 10 i maj/august og omfatte fagene: dansk, skrivning, regning, tysk, engelsk, kalkulation, enkelt bogholderi samt vekselret. Der oprettes to klasser, »hvori Eleverne anbringes efter deres Evner og Kundskaber«.

Skolerådet, der vælges, kommer til at bestå af Jens Thomsen, H. M. Hansen og Hans Guldager, og de kaster sig sporenstrengs over opgaven ved at anmode bestyrelsen om »saavidt muligt at fremskaffe 100 trykte Eksemplarer ad den iaften vedtagne Plan« og påtager sig at føre eleverne til skolen, når den starter den 1. oktober.

Ellers skulle den videbegærlige handelsungdom ikke regne med eskorte, snarere måtte de forlade deres arbejde ledsaget af chefens bebrejdende, hovedrystende blikke. Flid og virkelyst har altid været værdsatte egenskaber i butiksverdenen. En åbningstid fra 6-7 om morgenen til 22-23 om aftenen var således almindeligt, og den just i 1885 oprettede forening »til søndagens rette brug« havde kun mådelig succes med sine angreb på denne forbrugervenlige tingenes tilstand. En lov fra 1845 havde ganske vist begrænset det købelystne publikums muligheder ved at forordne søndagslukning mellem kl. 9 og 16, men det betød ikke, at butikspersonalet måtte smage ladhedens brød. Tiden før og efter den påbudte søndagshvile, hvor man altså holdt åbent, kunne nyttiggøres ved megen sysselsættelse til værn mod griller og galenskab. Og i Kolding, hvor man øjensynligt ikke mente lærlinge omfattet af et behov for sabbaten, trøstede man med, at »bagdøren altid stod åben« til eleverne, muntert beskæftiget med at pudse lamper og vaske diske. Ganske vist havde handskemagerne i København vovet at lukke om søndagen i sommermånederne, hvor behovet for skærmende fingerbeskyttelse næppe heller har været voldsomt, men cigarhandlere og barberer havde deres største omsætning på helligdagen. Først i 1904 indførtes den totale søndagslukning. Så sent som i 1913 måtte Varde Handelsstandsforening besvare en skrivelse fra Handels- og Kontormedhjælperforeningen med henstilling om lukning kl. 7 aften i tiden 1.1.-1.7. med beklagende at oplyse, »At ihvorvel man har Sympati for tanken, kan man ikke tilslutte sig af Hensyn til Landboerne«.

En utilsigtet, men lykkelig følge af handelsskoleundervisningen blev faktisk, at butikspersonalet – og principalerne med! – fik en arbejdstid, der ikke var urimeligt længere og mere ubekvem end den øvrige befolknings.

VARDE BYS HANDELSSKOLE

Den første oktober 1885 starter så handelsskolen i Varde. Ikke en flyvende start sandt at sige. I stedet for de femogtyve elever, man havde sat sig som mål, må skolens første forstander, realskolebestyrer, kaptajn Nicolaus Brix skue ud over en liden forsagt skare, og selv for den gamle krigsmand har det været svært at formere de fem-seks fremmødte til et kompagni. Til gengæld melder den første opgave i handelsregning sig af sig selv: Der er kalkuleret med 25 elever a 15,- kr. årligt i skolepenge, og Nicolaus Brix og hans medlærer, realskolelærer S. Jacobsen skal hver have 200,- kr., hvortil kommer 50,- kr. til rengøring. Skal regnestykket gå op, må handelsforeningens kasse indrages i kalkulationen.

Men skolen er startet, ploven sat i jorden. Ikke den gode og fede jord, der vender sig mygt under plovskæret, det er hedeopdyrkning, en kamp mod den genstridige, hårde al, stenene, der forræderisk lægger baghold for plovjernet. I 1888 og til 1890 kører man nærmest fast. Men man giver ikke op. Ligger det brune lyngtæppe end foran en, så langt øjet rækker, uoverskueligt, nøgent og fattigt, så er visionen om de bølgende agre der også, og det giver nye kræfter. Endnu et bette nøk!

Sådan blev Danmark skabt. De bette nøk, den ukuelige vilje. Sådan blev Varde By og Oplands Handelsskole skabt. Også senere kom der hindringer, sten, der lagde sig i vejen – eller blev lagt i vejen! – Men den ukuelige vilje var der også – og fremsynet.

Den 8. september 1891 har handelsforeningen haft ekstraordinært møde om skolesagen. Efter et pust skal ploven atter i jorden. Der er indmeldt 24 elever, og det nye skoleråd består af agent Thomsen, Th. Windfeld og H. M. Hansen. Og kaptajn Brix er stadig anfører, og det er, som om man aner hans militære diciplin bag § 7: »Hver Elev medbringer en Bog, som erholder en af Lærernes Paategning om, at han har været tilstede ved Undervisningen. Forsømmelse og Udeblivelse 1/4 Time over Tiden (Sygdom undtagen) straffes med en Mulkt af 50 Øre for hver Aften som erlægges af Principalen og anvendes til Skolerekvisitter«.

Der oprettes 3 klasser, dog således at der startes med 1. og 2. klasse. I første undervises der 6 timer ugentligt, fordelt på skønskrivning, dansk, regning og handelsgeografi, medens anden klasse beskæftiger sig med dansk, handelsregning, kalkulation og bogholderi, samt et fag efter bestyrelsens og skolerådets valg. »Tobaksrøgning i Klasserne og paa Gangene er forbudt«.

Efter den første usikre, prøvende start synes undervisningen nu i fastere rammer, fastlagt efter »den foreslaaede Plan for de under Foreningen af jydske Handelsforeninger indordnede Handelsskoler«. Og med den øjensynligt skærpede mandstugt kan kaptajn Brix og hans næstkommanderende, stadig lærer S. Jacobsen, give ordren: avancer!

Denne Brix har givetvis været en duelig skolemand, der i sine unge dage fægtede med hæder for fædrelandet i 64. Men det er, som om han skjules i skyggen af sønnen, professor Hans Brix. Hvor fortjenstfuld paterniteten til denne lærde litterat end er, bør hans indsats for både realskolen og handelsskolen ikke overses. Og sønnen Hans havde øjensynlig slægtet faderen på, for skønt han valgte den stuelærdes liv, håndterede han som boganmelder sin pen lige så krigerisk som faderen i sin tid førte officerssablen! Den stakkels poet, Aakjær Jensens »Landevejspoesi« får følgende salut: »For meget Jensen, for lidt Aakjær, for meget Landevej, for lidt Poesi« – Færdig med ham!

Hvordan det end forholder sig: Handelsskolen har nu grund under fødderne, og på et ekstraordinært møde i handelsforeningen kan der afgives melding om, at skoleåret 1891/92 kan afsluttes med en beholdning på 12,- kr.! Alligevel skal der »nogen Forhandling til«, før det vedtages at fortsætte skolen. I samme linie meddeles det at »Prisen på Petroleum sættes til 28 Øre pr. Kd.«.

Den træge start var iøvrigt ikke et lokalt fænomen, men kan noteres andre steder i landet. For nok var byerne i vækst her i tiden under det første industrielle gennembrud, med landbrugets omlægning til animalsk produktion – og med jernbanerne. I 1874 blev Vestjylland hægtet til riget med den jydske længdebane. Rigtignok ikke uden voldsom protest, for mange foretrak en længdebane fra Limfjorden til Hamborg. I dag er det let at se, at en sådan trafikåre ville have gjort landsdelen til Hamborgs handelsopland og endegyldigt adskilt riget i vest og øst. Også af den grund var den 3. oktober 1874 en festdag i Varde: »Kl. halv fem ankom det flagsmykkede Prøvetog medhavende Frederits Musikkorps«. Og med kammerherre Rosenørns rosende ord til byen, »der i sig indesluttede patriotiske Borgere, der havde vist sig at have Vilje til at give Stød til Byens Opkomst og Fremskridt... »Allerede året efter kunne man fejre banens forlængelse fra Varde til Ringkøbing, endda med selveste monarken og kronprinsen som deltagere ved festmiddagen...

Alt dette var meget godt, men det krævede nytænkning, opbrud fra vante forestillinger. Og det var visseligt ikke kun de gode Vardeborgere, som havde ondt ved at omstille sig. Selveste venstres fører, I. C. Christensen, »Je-Ce«, der var formand for Ringkøbing-Ørnhøj

banen, havde særprægede synspunkter og var således en lidenskabelig fjende af passagertransport. »Det er med passagerer i et tog, de vil have bløde sæder at sidde på, og så skal der tages hensyn til dem. De vil have rigelig betjening, og så sidder de dog og skælder ud over, at banerne har for mange funktionærer, der går og falder over hinanden«. – Stod det til ham, skulle banerne kun anvendes til godstransport.

Hvad under da, om nogle af de gode principaler til en begyndelse fandt det svært at se nytten af, at deres folk skulle øde tiden med skolegang? Havde de ikke selv erhvervet duelighed i faget ved megen flid og virketrang? – Og nu forlod de boden allerede kl. 8 aften, hvor mange gøremål, mange opgaver, hvis udførelse satte flidens og nøjsomhedens skønne frugter, stod ugjorte tilbage!

Bendt Hanskov: Allegorisk frise på handelsskolen, som skildrer bøndernes afbrænding af slottet ved åen i 1439.

FREMSYN OG LÆRLINGELOV

Godt da, at andre havde større fremsyn! Dertil kom den nye lærlingelov af 30. marts 1889, som pålægger principalerne pligt til at sørge for elevernes teoretiske uddannelse, og i 1890 fastsættes mere ensartede regler for undervisningen – og tilskud fra staten. Er det mon årsagen til, at skolen anskaffer den første eksamensprotokol i 1894? Det er ubetænksomt af bogbinderen, at han ikke har signeret sit arbejde, for han fortjente virkelig ros for den smukke lærreds-folio med gustavmarmor på indersiden. Bogen er i Bicube-formatet, ikke det mindre Propatria, en disposition, der antyder et lyssyn, som er blevet beskæmmet. I 1894 er kun de første fire linier fornødne til registrering af de elever, der har taget afsluttende eksamen. Og i 1895 – det år, hvor kolonialhandlerne ansætter prisen på 7 graders brændevin til 56 øre og 8 graders til 64 øre – læses notatet: Ingen! Lad det straks være sagt, at de beskedne tal ikke er udtryk for antallet af elever, og det tør håbes, at de, der ikke erhvervede navn i bogen, trods alt har annammet et og andet til senere nytte – selv uden afsluttende eksamen.

Efter århundredskiftet bedres antallet af heldige eksaminander sig. Og i 1904 sker der noget spændende! Blandt de 10 bestående ses minsanten de tre første pigenavne! Disse foregangskvinder, Ovidia Pøkkel, Anna H. Johansen og Louise Slivsgaard, bør sandelig indgå blandt rødstrømpernes pionerer, for deres indsats får revolutionerende følger i 1905: Af holdets 8 bestående er hele fire, altså halvdelen, af kvindekøn! – Deres frøkenstand bliver omhyggeligt anført... Det er en betænkelig udvikling, så meget mere som de 4 placerer sig, ligesom Ovidia og Louise, som holdets topscorere med undtagelse af frk. J. Christrup, der bliver overhalet på målstregen af O. Timmermann med 25 1/3 mod 23.

Ja, verden forandrer sig. I 1895 havde grosserer Th. Nielsen foreslået »Postkjørselen« Varde-Grindsted ændret til en dagvognsforbindelse, men da hans initiativ møder vrangvilje i Hodde-Tistrup, Thorstrup og Ansager, vedtager man »ikke at gjøre mere ved Sagen«. Og Varde Byråds forslag om eventuelt indkøb af »en Dampbaad til Transport af Lægterfartøjer« lider forlis som byens tidligere drømme om skibsfart.

Men handelsskolen noterer i år 1900 et elevantal på 28, og grosserer J. F. Lasson, skolens formand fra 1898 til 1937 henleder opmærksomheden på »en lille udmærket Bog, »Handelsteknik« af Konsul Kaalund. Bogens Pris: 1,- Kr.«. Med sit varme engagement i handelsskolen er han bekymret for, at de unge mennesker skal give den fritid, der

forekommer os så beskeden, hen i unytte, og søger at værne dem mod lediggangens farer ved at foreslå »at holde Foredrag med locale Kræfter«. I juletiden kan han være uden bekymringer, for i 1916 fastsættes butikstiden til kl. 23 fra 18. til 23. dec. – med lørdagsåbent fra kl. 4 til 23 og søndag fra kl. 4 til kl. 20. – Postetaten er mindre publikumsvenlig og afslår kategorisk en henstilling om at holde åbent til kl. 20 i stedet for kl. 19. Det skete i 1909, hvor handelsforeningen også drøfter metersystemet, og hvor man finder, »at Rangerhesten bør afløses af et Locomotiv«.

Handelsskolen med den smukkeste beliggenhed i landet.

NYE TIDER – NYE FOLK

Og så kommer første verdenskrig, hvor knapheden på brændsel og varme påbyder tidlig lukning, nemlig: mandag, onsdag og torsdag kl. 18, tirsdag og fredag kl. 19 og lørdag kl. 21. – Herre Jemini!

Realskolen nedlægges i 1903 efter en byrådsbeslutning om at overtage skolen, og handelsskolen finder husrum på den nuværende Jacobi Skole. Den gamle skolemand Nicolaus Brix, der har tjent sin by så vel, bygger hus på Frisvadvej og skænker derved byen endnu en gave, for det er selveste Martin Nyrup, arkitekten til Københavns rådhus, hans svoger, der tegner det. Og i dag, hvor den før så foragtede »historicisme« vinder påskønnelse, kan man godt regne det for en perle, der sammen med det dejlige Jugend-hus på Lundvej gør en vandring i dette villakvarter til en oplevelse. Vidnesbyrd fra elever tegner ham som en mand af klassisk dannelse, der sigtede videre med sin undervisning end blot til den kontante kundskabsmeddelelse. Bag det strenge, militære ydre gemte sig et fint og venligt menneske, og hans fædrelandskærlighed var for ham, barn af en familie med tysk hjemmesprog i Angel, så meget mere værdifuld, som den beroede på et personligt valg. Disse egenskaber er ganske givet også kommet handelsskolens elever tilgode, skønt der ikke foreligger noget portræt fra den side. Nu, da han går på pension, træder sønnen Hans, hvis skygge ligesom har sløret ham, tilside og tegner med nænsomme og sønligt hengivne streger den gamle soldat i solfaldsskær: »Her levede han, rolig, fornøjet og meget sagtmodig til sin død i 1912«.

Hans efterfølger bliver den mangeårige lærer, nu kæmner Søren Jacobsen, der virker til 1926. I 1907 består lærerstaben af: cand.mag. Vald. Lassen, lærer Stensig og cand.mag. Alfred Hansen. Men en skole har også en formand, i al fald en handelsskole, som drives af handelsstandens forening. Købmand Wilhelm Jacobsen og købmand Brandrup er de to første, men deres virke er så kortvarigt og falder i de første, famlende år, at de kun bliver navne i en række.

Med den tredie formand, grosserer J. F. Lasson er det en anden sag. Han var uddannet hos J. W. Palludan i Vestergade, som ikke var en stor købmand, men storkøbmand, een af »de rigtige Palludan'er«. Det fortælles, at forfatteren Jacob Paludan engang havde holdt foredrag i Varde og ved det efterfølgende kaffebord blev spurgt, om han nu også var een af de rigtige Palludan'er? Og joh, det mente forfatteren nok at turde sige, den gamle, fine præsteslægt, en perlekæde af lærde og gode folk! – Men, nej min far! nu blev han af sine Varde-værter belært om, at »de rigtige Palludan'er«, det er Varde slægten, som staver navnet

med to l'er! Og Jacob Paludan måtte rejse fra byen som en knækket mand, han var ikke rigtig! Denne underkendelse glemte forfatteren ikke. Han nævner den et sted med stor bitterhed.

Hvorom alting er: J. W. Palludan var en stormand i vestjysk handelshistorie i kraft af sin flid, sit fremsyn, sin beslutsomhed til at gribe til, når tiden var inde, og virksomheden, han havde arvet efter svigerfaderen, konsul Christensen i 1853, voksede under hans hænder til en af egnens største købmandsgårde. Han leverede uld til den norske stats straffeanstalt, 50 skippund om året, som returgods på de skibe, der havde bragt ham trælast, sendte flæsk i tøndevis til London og handlede med huder og skind, smør og korn. Dertil blev han medlem af Varde Banks direktion, og lad os blandt hans aktiviteter ikke glemme, at han var en af fabrikanterne til det mageløse tobaksprodukt, »Varde nr. 2« i blå kardus, som med lige stort udbytte kunne nydes i piben og som skråtobak! Det stod sig fint mod konkurrenten, »Ringkjøbing nr. 4«, som med sin saltagtige smag fordrede en god del lokalpatriotisme for at kunne indtages med udbytte.

Altså en god læreplads. Og J. F. Lasson fik ikke blot en solid uddannelse, han vandt ligefrem prinsessen og det halve kongerige, da han giftede sig med Palludans datter, Cecilie og i tidens fylde blev medindehaver af firmaet. Rigtignok var tiden ved at rinde ud for de gamle købmandsgårde med deres tuskhandel med kolonialvarer mod landbrugsprodukter og med fortjeneste – ikke profit! – Dette fælt belastede ord, der antyder uhæderlighed – til begge sider. J. F. Lasson evnede at føje sig efter tidens fordringer og omdannede virksomheden til en grossistforretning. At nævne hans utallige engagementer, de mange agenturer og bestyrelsesposter vil være for pladskrævende. Men hans tillidshverv tør vi ikke forbigå, så utallige de ellers er: Medlem af ligningskommissionen fra 1904-09, af byrådet fra 1909-29, formand for bestyrelsen af Varde Amtssygehus, af Danmarks Handelsskoleforening, af Forsvarsbrødrene, medlem af Sparekassens direktion, i bestyrelsen for Varde-Nr. Nebel Banen, for Varde Fribolig, for stiftelsen Aldersly, for Handelsstandens Understøttelsesfond, for Dansk Naturfredningsforening. Og ikke at forglemme: Formand for Varde Handelsskole!

Ja, i sandhed en frygtindgydende liste, som næsten skjuler hans skikkelse. Men der er endnu en post, som gengiver ham menneskelig gestalt, den næsten rørende oplysning: Diplom fra Dansk Fjerkræavl 1905!

Handelsskolens nye formand er altså en mand, der lever med i sin tid, fanger dens signaler, erkender dens behov. Men samtidig bevarer

han, der er født i 1870, arvegods fra det attende århundrede: bevidstheden om, at har man evner og formåen, da har man også pligt til at yde. Med andre ord: det smukke, gamle begreb, borgerdyd. Og en ting mere: Grosserer Lasson har levemåde og fører sig med fin, gammeldags artighed, en kavaler. Øjnene bag brilleglassene er venlige og varme, og mangen stramtandet afdelingssygeplejerske, sygeplejens kommandersergenter efter tidens skik, får lysglimt i sindet, når den sirlige grosserer hilser hende med ynde og anstand.

Handelsskolen har i året 1900 28 elever i første halvår og 26 i andet. I 1902 er der 24 elever, som viser »Fremgang fra tidligere Aar med Hensyn til Flid«. Det konstateres imidlertid, at det ofte »kneb for Eleverne at faa Tid til Hjemmearbejde, og Formanden ville bede Medlemmerne saa vidt muligt gjøre, hvad de kunne for at skaffe Eleverne Tid hertil«. Er den manglende tid grunden til, at kun 7 elever indstiller sig til handelseksamen, hvoraf endda en falder fra? – Det skyldes ikke skolelokalerne, for »Dr. Müller havde inspiceret Handelsskolen og gjennemgaaet de forskjellige Klasser i samme« uden at falde over mangler. Med den knapt tilmålte tid er der ikke håb om bedring, da Handelsforeningen, stadig i 1902, overlader »Bestyrelsen at gjøre, hvad den finder formaalstjenligt for at kunne bibeholde Lukningen kl. 8 Aften«.

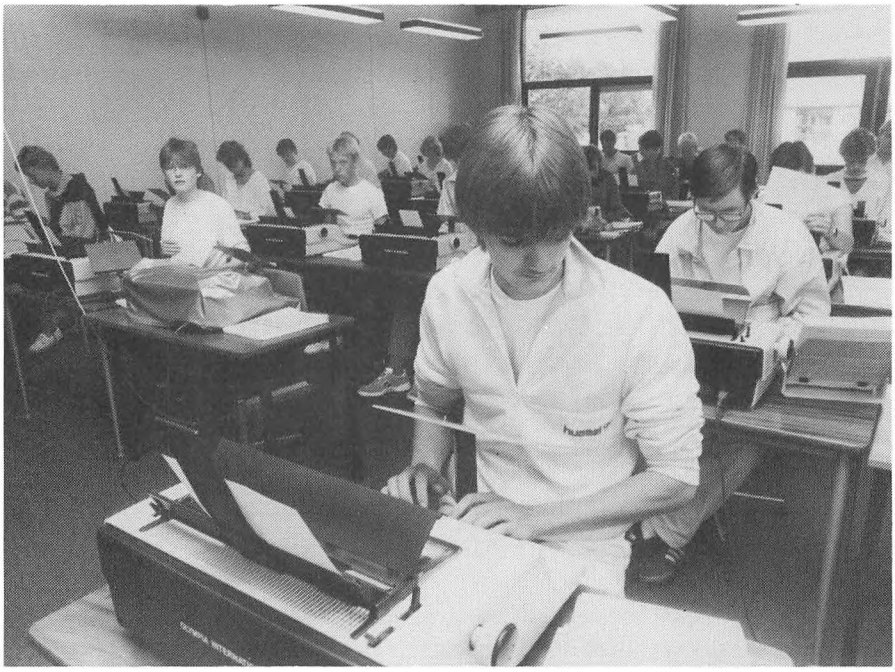

BOGFØRINGSPLIGT OG NYE MÅL

Den 1.7. 1912 vedtages den ny lov om bogføring, der pålægger næringsdrivende bogføringspligt med obligatoriske gennemdragne, paginerede og med myndighedernes segl autoriserede kasse-, hoved- og statusbøger. Dermed er selv de mest uvillige principalers skepsis overfor handelsskoleundervisningen frarøvet vigtige argumenter, samtidig med at undervisningens værdi også bliver indlysende for de mindst entusiastiske elever. Men sorrig og glæde de vandrer til hobe. Det nye århundrede bringer ikke blot fremskridt og fremgang. Titanic, teknikkens triumf, kæmpeskibet, der ikke kan synke, forliser mod et isbjerg, skjult under bølgerne for det fremadskuende blik, en katastrofe, der får manges lyse fremskridtstro til at springe læk. Og en ulykke kommer sjældent alene. En gruelig, en urimelig skat på spiritus tvinger byens beværtere til at indrykke en annonce, hvori de beklager, at denne brandskatning tvinger dem til slemme prisforhøjelser. Desværre: en kaffepunch med brændevin vil fremover koste kr. 0,15 og the med rom og citron endda kr. 0,25! – Men menneskesindet er ukueligt: Trods forlis og skatteplyndring: pinsesolen skal fejres! Og Meyland Smith meddeler, at hans »Automobiler har taget Stade ved Østerport og kjører Kaperkørsel til og fra Lunden fra kl. 4 Morgen«. På Skovlyst Kro er der koncert med 10-mands orkester – kom ikke her! –, og i Enighedslunden vil Varde Sangforening hilse pinsesolen med jubelsang, mens publikum nyder kaffetåren og det gode bagværk. Andre bevarer nøgternheden, Statsbanerne sender skrivelser med krone og vingehjul til stationsforstanderne med ordre om indsamling af aviser til brug på landstationernes klosetter! I Sydvestjyllands Venstreblad meddeles det den 18. april, at regeringen har vedtaget en bevilling på 6000,- kr. til elever på handelsdagskole at udbetale med 20,- til hver elev månedlig. Altsammen storartet, men kun af akademisk interesse for Varde Handelsskole, hvor eleverne først slider skolebænken efter endt dagværk. Derimod har indførelsen af metersystemet samme år nok ført til overvejelser på skolen, hvor de nye, uvante måleenheder skal afløse tomme, alen og fod, pægl og pot. I Varde Folkeblad, som er radikalt, og som foragteligt meddeler ordenstildelinger under rubrikken: »Dagens Dingeldangel«, ses den 22. januar en fødselsdagsartikel om Emma Gad, kendt for sin bog om takt og tone. Hun fylder tres, og blandt hendes fortjenester meddeles der at hun er stifter af Kvindernes Handels- og Kontoristforening. En sådan forening, med skyldig hensyntagen til fru Gads regler for sømmelig adfærd, dog for begge køn, tænkes oprettet i Varde. Medlemmerne kan glæde sig over, at ar-

bejdsløshedens spøgelse er manet i jorden ved en dom, som erklærer salg fra automater for ulovligt...

Så kommer 1914 og dermed den første verdenskrig. Det er en rystelse, et lammende slag. Her i vor moderne, oplyste tid, hvor vi har frigjort os fra gammel mål og vægt, fra fordomme og overtro!

Det fører imidlertid, som tidligere nævnt, til, at undervisningstiden rykkes frem til kl. 19 på grund af restriktioner. Allerede nu har grosserer J. F. Lasson gjort en god del af udviklingen med, siden han tiltrådte som formand i 1898. Ved starten var der dårligt nok ensartede retningslinier, endsige eksamenskrav, eftersom statens kontrol med anvendelsen af det statstilskud, der blev givet fra 1893, ikke omfattede dette.

Helt til Handelsskoleloven af 1920 blev skolerne drevet af handelsstandsforeningerne efter en kurs, udstukket af Provinshandelsforeningernes Fællesudvalg for skolevæsen, oprettet 1901, efter 1914 Provinshandelsforeningernes skoleudvalg. Først 1920-loven skaber en central styring under Handelsministeriet, og ved lovens revision i 1933 opdeles undervisningen i linie A for butikslærlinge, hvor salgslære og produktionslære erstatter kontorarbejde; og linie B for kontorlærlinge uden realeksamen, hvor kontorarbejde naturligvis er bibeholdt. Endelig linie C for elever med realeksamen, som både undervises i engelsk og tysk – en overgang fra 1936 til -46 – kun i engelsk.

I 1926 træder kæmner Jacobsen tilbage som formand og erstattes af Ludvig Hoffmann. Han er uddannet på Jelling Statsseminarium i 1904 og bliver kommunelærer i Varde i 1908. Samme år falder han næsten hovedkuls ind i handelsskolen. Helt nøjagtigt går det sådan til:

En ældre kollega giver udtryk for, at han meget vel kunne finde bedre anvendelse for sine aftener end just ved at manuducere handelsungdom. Og Hoffmann, der som nyuddannet har læsegæld, tilbyder da at overtage stillingen. Til dette siger Jacobsen, at det kan være ham det samme, han kender dog ingen af dem! – En tilsyneladende lidt skødeløs måde at ansætte folk på, og dog: hel ueffen har den ikke været, for Hoffmann får et virke på 54 år ved skolen! Som forstander fungerer han fra 1927 til 1962 og har altså 19 år som lærer på skolen forud. Starten var ellers ikke så opmuntrende, han fortæller således i et interview i Vestkysten, at han debuterede med en 3. klasse med 9 elever. 6 faldt fra inden jul, en dumpede, kun 2 dimitteredes!

Senere går det bedre. Hoffmann er ganske enkelt ikke blot en god lærer, han er, såvist ikke uden at savne autoritet, en fredens mand, en formidler af samarbejde. Denne egenskab er ikke overflødig på kom-

muneskolen, men stillingen som viceskoleinspektør, som han synes selvskreven til, får han ikke, og det bliver handelsskolen, der kan udnytte hans evner. Formand for lærerrådet bliver han trods alt, og dér er der brug for en diplomat! Men også beskikket censor ved mellem-, real- og naturligvis – handelsskoleeksamen. Desuden formand for Biblioteket for Varde og Omegn, stifter og redaktør af Handelsskolebladet.

BLANKETMAPPER OG JULELYS

I sommeren 1931 står Varde på den anden ende: Håndværkerforeningen har arrangeret Vestjysk Udstilling! Den åbnes af handelsminister Hauge og beæres med selve kongeparret, Christian den Tiende og den milde dronning Alexandrines besøg. Og primus motor i det hele er Håndværkerforeningens formand, bogtrykker Henrik Nordhjem, en initiativrig, en evnerig mand, som ikke plages af for snævert fodtøj. Ved udstillingens åbning udtaler han: »Foran er himlen altid blå!«. Og det er den, udstillingen bliver en succes, også for den høje statelige bogtrykker, hvis skjortebryst er en selvskreven landingsbane for »Ugens Dingeldangel«. – Til andre tider hænder det, at den lyse himmel fordunkles af mørke skyer: Nordhjem har en ulykkelig kærlighed til avisudgivelse, men det er en sag, selv de bedste får modgang med.

Til gengæld bliver et samarbejde med Ludvig Hoffmann om udgivelse af handelsskolemateriale på Hoffmanns og Nordhjems Forlag en lykkelig ide. Handelsskolens Blanketmapper A og B sælges over hele landet, veltilrettelagte som de er. Men pudsigt nok benytter handelsskoleforstanderen ikke det dobbelte bogholderi, når han skal afregne med boghandlerne, men betjener sig af løse, blyantsskrevne lapper fra jakkelommen! – Bogbinder Lauridsen, Varde Bogbinderi og Protokolfabrik fremstiller også handelsskolemateriale, undervisningshefter til bogføring. Det har ikke alverden med skolehistorie at gøre? – Joda, også det en frugt af handelsskolens virke, som en tilgift, uforudset!

I 1937 fratræder grosserer Lasson som formand efter 39 år. Og han kan aflevere tøjlerne med bevistheden om, at skolen er konsolideret og i god gænge! I 1936 har den været søgt af 60 elever på normalkursus, mens 5 har haft maskinskrivning, 10 stenografi, 12 skilteskrivning, hele 16 engelsk på særkursus. Og i 1931 har byen for første gang været julesmykket med lys og granguirlander, et festligt syn, men krigen 1939 slukker juleglansen igen for en stund. Handelsstandsforeningen har fejret 75 års jubilæum i 1932. Kedeligt har det ikke været, og medlemmerne har benyttet lejligheden til at dementere postulatet om, at handelens udøvere skulle være grå hverdagsmennesker, ved at trykke festsangene på bagsiden af vexelblanketter!

Sådan tegner skolens forhandlingsprotokol et tidsbillede, men referaterne viser også noget andet, som sagtens har at gøre med samarbejdet mellem den belevne formand, Lasson og den venlige, muntre, runde forstander Hoffmann, to urbane mennesker: Afslutningsfester-

ne udvikler sig henimod en fast, fuldendt, næsten rituel form, en taksigelsesfest, hvor først formanden i velmente, af og til vel mange!, ord retter en tak til forstanderen, hvorefter denne kvitterer på samme vis. Derefter vender de to ihærdige talere sig til dimittenderne med ord af opbyggeligt og moraliserende indhold. I 1940 taler Hoffmann med sorg om den Ørstedske karakterskala, som forårsager chokerende mandefald ved eksamen! I 1942 advarer han mod de kulørte blades skadelige indflydelse og citerer Jens Kruuses oplysning om, at 2 millioner danskere er forfalden til denne last – Gå på biblioteket! – Han føler sin retsbevidsthed krænket af de offentlige kontorer, dere berøver skolen elever ved at være fritaget for de privates pligt til at sørge for deres skolegang. Og blot en måned efter befrielsen, i 1945, ser formanden strengt på de unge handelsfolk: Under vareknapheden har de lært at sige nej, nu må de lære at sige ja! I 1954 lyder Hoffmanns manende røst: Lad være at tilsmudse samfundets støtter! Og Lassons efterfølger, grosserer Svend Lange, fortsætter traditionen og taler bedrøvet og bebrejdende om »flakker«, der for »kortvarig vindings skyld« lader den gode principal i stikken...

Sådan lyder ordene år efter år til dimittenderne, som her på falderebet får en prøve på veltalenhedens kunst. – Også en lejlighed til at opøve tålmodighedens dyd, for under denne retorik begynder formanden for handelsstandsforeningen at føle stolen brænde under sig. Også han har dog noget på hjerte....

Da grosserer Svend Lange overtager formandsposten i 1937, er det, som man aner en mærkelig sammenhæng, en kontinuitet, for han er søn af Julius Lange,Ole Palludans efterfølger, hvor Lasson var broderen, J. W. Palludans eftermand. »De rigtige Palludan'er« er på forunderlig vis stadig virksomme og med dem den gode, fine købmandsånd...

Forøvrigt er Svend Lange ikke et nyt bekendtskab i handelsskolesammenhæng. Vi har truffet ham før, i de omhyggeligt førte eksamensprotokoller, hvor han i 1909 er blandt de 10 dimittender med et rigtig smukt resultat: 26.

LANDKØBMANDEN OG ÆGGENE

Dog, inden afskeden med J. F. Lasson skal her nævnes et endnu ikke omtalt område, hvor han var virksom. Et ganske vigtigt, tør man sige...

Som grosserer leverede han ikke blot varer til købstadens købmænd; Landkøbmændene i oplandet var en vigtig kundekreds. Den tyndt befolkede egn, hvis vejnet indtil nyere tid var miserabelt og lidet befordrende for længere ekskursioner, krævede en spredning af landhandelen ud i landsbyerne. Rigtignok havde det »læbælte«, som man trods alt indførte ved næringsfrihedens indførelse i 1862 til beskyttelse af byernes handel, haft den højst utilsigtede virkning, at det kom til at fungere som et væksthus for brugsforeningerne, da disse juridisk ikke var detailbutikker, men altså foreninger. Den selvstændige købmand kunne man dog ikke undvære uden for det spærrende bælte, som forbød købmandshandel 1½ mil fra købstaden – og, da det blev ophævet, ejheller indenfor.

Men landkøbmændene havde andre problemer end deres kolleger i byerne. Også andre virkefelter, først og fremmest æghandelen, hvis betydning var så stor, at æg ligefrem noteredes jævnbyrdige med rede penge. Aktiviteten fungerede på den måde, at købmændenes elever drog rundt på gårdene og indsamlede æg, således at disse kunne leveres friske hver torsdag til ægeksportørerne Robinson Andersen, David Grieg – og Andelsæg.

Hønsegården hørte ligesom haven, »kålgården« under husmoderens myndighedsområde efter gammel sædvane. En praktisk arbejdsdeling, grundet på naturens orden, der sendte manden med råstyrken til det tunge arbejde i marken, mens konen administrerede alt det nære, der fordrede omsorg og omtanke. Ikke ulighed, men det modsatte: lige værdighed. og »ægpengene« var under konens administration og kunne anvendes med kvindens sikre sans for nyttige anskaffelser, hvis værdi manden i sin vankundighed næppe forstod. Husmoderen kunne disponere efter eget tykke – uden sindsoprivende rådslagning med manden.

For købmandslærlingene betød denne indsamling en oplæring ud over den rent manuelle færdighed, just dette er mesterlærens styrke. For skønt der er tale om en skrøbelig vare, som kræver forsigtighed, påpasselighed, må det dog forenes med handlekraft, omtanke, al den stund en formidler af varer ikke kan blive stående med æggene i favnen, lammet ved tanken om den æggekage, et fejlgreb vil medføre...

Omvendt kan den alt for sorgløse komme i samme situation som Konen med Æggene i Andersens eventyr af samme navn, hvor skønne drømme knuses på grund af sorgløst drømmeri. Nej, denne simple købmandsfærdighed betød mere for eleven end indøvelse i håndelag, var karakterdannende, udviklende for det købmandsmæssige, hvor roligt overlæg og nøgtern vurdering går i hånd med handlekraft – og evne til at give agt på det rette tidspunkt. Man skal ikke holde sådanne jævne sysler for ringe, og når det omtales så udførligt her, skyldes det ikke mindst Varde by og Oplands Handelsskole, hvis lykkelige vækst til en anselig skoleinstitution ikke kom af sig selv, men ind imellem krævede en behændig æggedans...

Landkøbmændenes særlige vilkår gjorde tanken om at organisere sig aktuel, og et initiativ, der udgik fra købmand N. M. Michelsen, Stausø, fandt genklang og førte til oprettelsen af Syd- og Vestjydsk Handelsforening for Landkøbmænd den 17. september 1901 på hotel Dania i Varde.

Indvielsen af den nye skole

Fru amtmand Edelberg, amtmand Edelberg, dommer Poul Buch, forstander Birkdal-Salborg, fru Buch, statsminister Erik Eriksen, rektor Morten Müller, fhv. minister Nathalie Lind, fru Bente Salborg, direktør O. J. Mikkelsen, tømmerhandler Aage Pedersen, lektor Willy Agtby, fru borgmester Nielsen, Ellen Poulsen, borgmester Chr. Nielsen, Aksel Poulsen, direktør Sindal.

VARDE OPLANDS HANDELSSKOLE

Og så meldte ønsket om en handelsskole for landkøbmandslærlinge sig gennem købmand J. P. Jørgensen, Brørup i 1903, og et 3-mands udvalg blev i 1904 nedsat med det formål at finde udveje for undervisningen af oplandets elever. Her var problemet afstandene og den spredte beliggenhed, der umuliggjorde, at eleverne kunne deltage i byskolernes aftenundervisning. Tanken om at oprette et sommerkursus i Vejen, samt i en ikke fastslået nordligere by, blev drøftet uden resultat, og handelsskoletanken levede kun videre som et tilbagevendende spørgsmål på foreningens generalforsamlinger. Endelig i 1915 lykkedes det at få oprettet et 3-årigt kursus i Esbjerg med een dags ugentlig undervisning i vinterhalvåret. Så vidt så godt – indtil 1930, hvor skolen måtte lukke på grund af for få elever.

Så stod man der. Uden skole, men med en handelsskolefond på 11.574.46 kr., rigtig godt skuldret. Pengene blev investeret i en række små, meget små handelsskoler med aftenundervisning i tilknytning til tekniske skoler. I Vejen, Skjern, Bramming, Brørup, Tarm, Holsted, Ølgod og Nr. Nebel. Det var en løsning, men en nødløsning, der ikke kunne tilsløre savnet af en virkelig oplandshandelsskole.

Man vælger H. Th. Nissen, Ansager, og Grønlund Jensen, Lydum, med det formål at skabe tilslutning for tanken, og, når agitationen har båret frugt, da at realisere den. Valget af de to pionerer er heldigt, det er duelige, velanskrevne folk, hvis ord har vægt i kollegaers kreds. Grønlund Jensen er ikke blot et initiativrigt medlem af landkøbmændenes forening, også inden for handelsskolen yder han i årenes løb et dygtigt og frugtbart arbejde. Og dertil er han en ordets mester, leverandør af adskillige velskrevne sange, hvor købmandens liv i lyst og nød skildres i sangbare tekster.

Hvad under da, at de to skaber lydhørhed for tanken om en handelsskole for Varde oplands elever. Også J. F. Lasson er positiv, og i 1935 er Varde Oplands Handelsskole en realitet. Undervisningen skal foregå een dag om ugen, om dagen forstår sig, eftersom afstande og trafikforhold ikke gør aftenundervisning mulig. Til gengæld kan man på kun to år klare aftenundervisningens 3-årige pensum.

Skolen får til huse i Jacobi Skoles lokaler og kan i vid udstrækning gøre brug af byskolens lærerkræfter – og får naturligvis også Ludvig Hoffman som forstander. For ham bliver dette udvidede virkefelt ikke en venstrehåndsbeskæftigelse. Han er skolen en god mand og møder trolig op ved generalforsamlingerne med redegørelse for handelsskoleforholdene. Derfor kommer skolen i god gænge fra starten, og re-

Købmand Willy R. Madsen, Hjerting

Købmand Grønlund Jensen, Lydum

Købmand Knud Knudsen, Ølgod

Købmand Arne Buch, Tistrup

krutteringsgrundlaget er i orden, da købmændene inden for 7 km fra Varde er pligtige til at lade deres elever søge skolen, hvilket ikke betyder, at den ikke har haft elever fra endog meget fjernere områder!

I 1936 har man kontakt med Otto Mønsteds Fond, som ikke blot udtaler velvilje til tanken om rejsetilskud, men i årenes løb yder rigtig store beløb, en solid støtte, indtil den nye lærlingelov i 1957 ikke blot kræver, at alle elever skal gå i skole, men til gengæld også betaler befordringen. I 1960 er transportgodtgørelsen fra tilsynet således 3.802.10.

I 1949 har oplandsskolen 44 elever, i 1959 er tallet 63. Heraf er 32 indstillet til handelsmedhjælpereksamen, 43 har modtaget befordringsgodtgørelse. Undervisningstiden: hver torsdag fra kl. 12.00 – 19.15.

På det tidspunkt melder tanken om en sammenslutning af de to skoler sig, en ide som direktør Langsted fra Handelsministeriets Tilsyn med Handelsskolerne »finder rationel« i en skrivelse af 9.2. 1962. Han tilføjer: »Beregningen af statstilskuddet vil finde sted efter de almindeligt gældende regler og nogen ændring for indeværende år medfører sammenslutningen ikke«.

Når en sammenslutning ikke tidligere har været på tale, skønt den var nærliggende, er årsagen den, at hver skole fik et grundtilskud, og to grundtilskud er immervæk bedre end eet. Og direktør Langsteds svar er ganske behændigt: Man har øjensynlig ventileret bekymring over, at en fusion ville betyde et reduceret tilskud, og svarets henvisning til »almindeligt gældende regler« giver ikke løfte om den lykkelige dobbelte støttes fortsættelse.

Og man var i en tvangssituation.

SKRIFTEN PÅ VÆGGEN

Tanken om, at man kunne forbedre handelsundervisningen ved større, men færre skoler var ikke blot fostret, men kunne ventes realiseret, tyrkertroen på centralisering nød stor tilslutning just på denne tid. Og så var hundrede og eet ude for Varde Handelsskole! Der blev opereret med to modeller: 1) med ca. 100 skoler og 2) med ca. 50 skoler for hele landet. I det første tilfælde ville en sammenslutning mellem by og opland give en chance for skolerne og sikre en fortsat eksistens. For et område som Vardeegnen, fjernt fra rigets kraftcentre, ville tabet af hver institution være selvforstærkende i et omfang, centrale myndigheder ikke altid havde for øje. Og Varde tekniske skole afgav et skræmmende eksempel. Den havde i 1950 207 elever, heraf 57 fra oplandet, men faldt som offer for reduktionen af de tekniske skoler fra 350 til nu kun 50 centralskoler. Mangelen på uddannelses- og udfoldelsesmuligheder for den initiativrige ungdom tvang den til at søge bort og berøvede egnen dens dynamik.

Nok var Vestjylland trafikalt knyttet til riget, men mentalt kørte centraladministrationens folk stadig i dagvogn, og Varde eksisterede på landkortet kun som et terra incognita, hvortil en ond skæbne kunne forflytte dem – til et liv i vantrivsel blandt dialekttalende, tungsindige kartoffeldyrkere, hvis behov for kulturudfoldelse indskrænkede sig til en trampende, kluntet folkedans med klodsede, svedige mennesker på forsamlingshusets gulv foran det uundgåelige scenetæppe med den sjællandske bøgeskov, fremstillet med pedantisk realisme. Det betød ikke, at disse administratorer var uden kvaliteter, hvad departementchefstyret under den regeringsløse tid under besættelsen noksom viser. Men det kunne være nødvendigt at give dem en grundig manuduktion i Vestjyllands geografi – med pegepindens manende dunk mod lokaliteten Varde!

Hvad angår sammenslutningen af de to skoler havde man retfærdigvis ikke vanskeligheder at overvinde fra tilsynet. Ejheller forhandlingen mellem skolernes bestyrelser skabte problemer. På et kombineret bestyrelsesmøde mellem oplandets bestyrelse: Købmændene Grønlund Jensen, Lydum, A. Buck, Tistrup, Willy R. Madsen, Hjerting og Holger Nielsen, Skovlund og byens, filialbestyrer Aksel Poulsen, boghandler Ejnar N. Skov og købmand H. V. Slot faldt brikkerne smukt på plads. Og den 1.6. 1961 kan de to handelsskoler holde konstitueret møde, hvor det vedtages, at bestyrelsen efter sammenslutningen skal bestå af 6 medlemmer, 3 fra oplandet og tre fra byen, således at

byen besætter formandsposten og kassererposten, mens næstformandsposten tilfalder oplandet. Et 3-mands forretningsudvalg nedsættes med Aksel Poulsen som formand, Grønlund Jensen som næstformand og Ejnar N. Skov som kasserer.

SAMMENSLUTNINGEN

Dermed var Varde By og Oplands Handelsskole en realitet, og indtil 1966 blev den drevet i de to foreningers regi, og det økonomiske grundlag for driften bestod i 60% tilskud fra staten, mens principalerne tegnede sig for de 40%. Imidlertid kunne der opnås gunstigere tilskud, dersom skolen blev omdannet til en selvejende institution. Og det skete den 21. marts 1966. I mellemtiden var Ølgod gået ind for tanken om en sammenslutning, og Nr. Nebel var ligeledes kontaktet. Her drev Nr. Nebel Borgerforening handelsskole, og på et møde på Kjærs Hotel i Nr. Nebel foreslog Aksel Poulsen og Kaj Bech, som nu var forstander, en sammenslutning, men hentede i første række et afslag, skønt man tilbød at overtage Nr. Nebelskolens lærere. Først senere, på et møde på Nyborg Strand, blev man enige om sammenslutning. Varde By og Oplands Handelsskoles formand, Aksel Poulsen, skjulte bag en venlig og forekommende adfærd en ikke ringe målrettet udholdenhed, men her tør den påstand voves, at det gunstige resultat skyldtes, at han var, hvad man med et besynderligt udtryk kalder peripatetiker, en lidenskabelig tilhænger af fodture. At Aksel Poulsen imidlertid rent ud skulle have travet forhandlerne fra Nr. Nebel til grænsen af sammenbrud er aldeles usandsynligt; men vandreture, også den ved Nyborg strand, byder virkelig på, hvad man engang kaldte en følsom rejse, skaber en afslappet, fremkommelig atmosfære. Nr. Nebels tilslutning var så langt fra en kapitulation, men en selvstændig, fri accept. Også med Bramming havde man haft kontakt, men trafikale forhold gjorde en sammenslutning vanskelig, selvom man forsøgte sig med en busforbindelse Ribe-Bramming-Varde, og byen valgte Esbjerg.

Den 21. marts 1966 omdannes skolen da til Den selvejende Institution Varde By og Oplands Handelsskole med en bestyrelse på 11 medlemmer, 4 fra Varde: dommer Poul Buch, forretningsfører Felix Christensen, filialbestyrer Aksel Poulsen, købmand H. V. Slot, fra Ølgod Handelsforening: købmand Erik Jørgensen, fra Nr. Nebel Borgerforening købmand J. M. Jessen, fra Syd- og vestjysk Købmandsforening købmand Nielsen og købmand Oscar Smidt, fra Varde kommunalbestyrelse læge M. Antonius og byrådsmedlem Gunnar Hansen, medens assistent Kurt V. Thomsen repræsenterer Handels- og Kontorfunktionærernes Forbund i Varde.

Dermed er de to skoler i Varde, hvis bane havde forløbet parallelt, med samme forstander og stort set samme lærerstab samt de to oplandsskoler, nu forenet. Men beretningen er ilet forud, og tråden

må knyttes tilbage dertil, hvor den slap, til 1937, hvor grosserer J. F. Lasson afslutter sin lange, fortjenstfulde formandsperiode. Skolen har på dette tidspunkt 5 skrivemaskiner og 87 elever, 52 mandlige, 35 kvindelige, og heraf 63 gennemgået normalkursus, 24 særkursus. 21 er indstillet til eksamen. Valutacentralen omtales som en ufortjent prøvelse, og den nye formand, grosserer Svend Lange udpeger bebrejdende den ny lærlingelov som årsag til, at elevtallet for året 1938-1939 er dalet til 55 i normalklasse og 27 ved særkursus. Loven kræver undervisningen afsluttet kl. 20. Tiden er i drift, og eleverne foreslår i 1938 dans ved afslutningsfesten, men »bestyrelsen har som nævnt ikke villet påtage sig dette arrangement«.

MØRKELAGT DOBBELTBOGHOLDERI

Men der er værre ting i vente. Den 9. april 1940 skyller krigens malstrøm ind over landet. Dagen efter, den 10., har handelsskolen eksamen! Da mørkelægningsgardinerne rulles ned den 30. maj 1940, er det ikke blot de lyse, nordiske sommeraftener, der stænges ude, det er et tidehverv, som er til ende. For at spare på varmen må handelsskolen holde efterårsferie sammen med børneskolen – lærerne forstår sig! – for eleverne betyder det blot, at de ombytter skolepulten med disk eller skrivebord på arbejdspladsen. Men butikkernes åbningstider må også ændres af sparehensyn, de fem første dage til kl. 18 – lørdag til kl. 19.

Så har de da siddet dér, i tre mørkelagte lokaler, trods varemangel og lukkede grænser stadig som storimportører af kaffe, hele skibsladninger. Men der går svind i lasten, ikke meget, men sære, skæve promiller. Og toldvæsenet betjener sig af urimelige, uhåndterlige takster, ikke lige, nemme tal, men brøker med akavede decimaler, som kræver udregninger og spekulation. Der er konnossementer, som skal udfyldes, toldpapirer, bankformularer – alle fra Hoffmann og Nordhjems blanketmappe. – Og der er kassejournal nr. IV i grønt omslag fra Lauridsens bogbinderi, i overformat, med et utal af kolonner, uoverskuelige, hvor tallene skal sendes ud i en indviklet lancier, den yndefulde dans, som er en oplevelse at overvære, når de indviklede, nøje afstemte ture afløser hinanden og folder sig ud i en harmoni, hvor høvisk ynde har disciplinens tugt som partner; som høj spansk skole, hvor araberhoppens fyrighed er under stramme tøjlers tugt. Har man ikke gehør, gør man vel i at udføre tilskuerens rolle, for den ubehændige danser forårsager opløsning og sammenbrud og strander i favnen på den forkerte dame, som mønstrer ham med dræbende blikke... I handelsskolens bogholderitime kan man ikke unddrage sig, men må sende tallene ud på kassejournalens uoverskuelige dansegulv, hvor hvert tal i en kolonnes debet skal modsvares af et andet i en andens kredit. En enkelt fejlplacering sønderbryder den skønne harmoni, og den ulykkelige udleveres ubarmhjertigt til statusafsløringen...

En og anden elev må sukkende erkende med Johs. V. Jensen: Indsigt i finansvæsen var mig nægtet! og dog, i lykkelige stunder fornemmer han det italienske bogholderis strenge, klassiske skønhed. – Og bryder han sig ikke en bane senere som storimportør af kaffe, han annammer dog eet og andet om påpasselighed, omhu, overblik. Også det at kunne udfylde blanketter, at foretage udskriften på en konvolut på rimelig vis, skriften smukt proportioneret, det er dog et udbytte. Og

udbytte gav handelsskoleundervisningen, den besad et almendannende element. Og så betyder det ikke så meget, at det ikke går een som Erna Weis, der opnår rent ug i 1959 og får hædrende omtale af den stolte forstander Hoffmann – ledsaget af blomsterbuket og indstilling til Tuborg Fondens Rejselegat! – Jo, vi tog alle noget med hjem fra handelsskolen. Hukommelsen har ikke glemt talfærdighed og procentregning, een gang lært, kan man det på fingrene. Med erindringen forholder det sig anderledes, den bryder sig fejl om tilsynets undervisningsplaner og arkiverer, hvad den lyster. De særeste ting, som Hoffmann næppe har forudset, men nok, på tomands hånd, ville acceptere: Duften af sæbevandet på de mørke, ferniserede gulve. – Og nakkens søde bøjning under englefrisuren hos foransiddende elev af kvindekøn. Med det italienske bogholderi gik det ikke så godt ... men: »dig slipper tanken, når jeg dør, men aldrig, aldrig, aldrig før!
Tiden under besættelsen bereder naturligvis også handelsskolen problemer. Trafikforholdene går det vanskeligt for oplandets elever at nå frem til skolelokalerne bag de dystre mørkelægningsgardiner, det er overhovedet vanskeligt med lokaler. Allerede den 13.4. 1940 beslaglægger de uvelkomne gæster en del af Jacobi skole og etablerer feltkøkken i gården. Duften fra gullaschkanonen øger ikke respekten for tysk kogekonst, for tyskere overhovedet. Senere dukker højst urolige gæster op, arbejdere, som er anvist beskæftigelse ved Organization Todts befæstningsarbejder ved kysten. Hele 19 klasser plus gymnastiksalen bliver det primitive logi for disse krudtkarle, der skilt fra familie og vant miljø, forfalder de til »spil på sekseren« og anden galenskab, ja, det kommer til Bråvallaslag mellem dem og vagtværnet med brådne pander i skolegården. Og endelig den 4. april stilles skolen over for beslaglæggelsesordre.

Men skønt J. F. Lasson ikke længere er handelsskolens formand, har han stadig hjerte for den – og husrum, som beredvilligt stilles til rådighed. På denne og anden vis hutler man sig igennem.

DANMARK FRIT

Endelig kan man fejre den første afslutningsfest efter besættelsen. Det sker den 3.6. 1945, og her er det biblioteket, som stiller lokaler til rådighed. Grosserer Svend Lange havde haft formandsskabet under de onde år og overlod nu hvervet til købmand Toftgaard Jensen. Denne har, ligesom sin forgænger, selv været skolens elev, sågar samme år som sin forgænger, i 1901. Også han er altså, i bogstavelig forstand, af den gode gamle skole, men den tid, der er ham tilmålt, er kort.

Han får dog lejlighed til at præsidere ved skolens 50 års jubilæum. Det fejres, lidt forsinket, den 25.11. 1945. 50 års jubilæum? – Er det i virkeligheden ikke 60 år, eftersom skolen er startet i 1885? Jo, men måske har man kigget i eksamensprotokollerne, og de begynder rent faktisk i 1894, det første år, hvor der har været afsluttende eksamen med dimitteder. Man har overset handelsforeningens protokol fra 1885, hvor skolens start er protokolleret. Her vil vi ikke dømme denne bommert for strengt, blot sætte tingene på plads. Vi under dem festen under befrielsesårets glæde, som næres af en check på 1000,- kr. fra byrådet, og prominente gæster kaster glans over dagen: Direktør Åge Rasmussen fra Danmarks Handelsskoleforening og inspektør Sigismund fra Handelsskoletilsynet. Og talerkunsten blomstrer som aldrig før, som urskovens lianer, overvældende, bedøvende...

Så bliver det hverdag igen, eller værkdag, som det burde hedde, den gode dag, hvor man øver sit værk. I 1950 indfører man normalkursus efter den nye ordning fra handelsministeriets bekendtgørelse af 27.7. 1949, og kinografejer Rud Rasmussen, den senere borgmester, viser i 1948 filmen: »Penge som græs« gratis ved afslutningsfesten.

Skolens lærere har sikkert overværet forestillingen med interesse. Deres timeløn var i 1951 8,86 efter 3 års anciennitet, 9,76 med over 6 års virke. »En stigning på omtrent det tredobbelte, hvorimod skolepengene kun er steget det dobbelte«, konstaterer protokollen. Økonomien kan volde problemer, og i 1952 forfattes en noget syrlig skrivelse til kommunen, hvori skolens tilskud sidste år på 1300,- kr. betegnes som »yderst beskedent sammenlignet med det beløb, Teknisk Skole modtager«. For skoleåret 1952-53 udgør lønningerne 13.000,-, hvortil kommer forstanderens honorar på 1950,- kr. Tilskuddet fra staten er 7000,- kr., og skolepengene andrager 80,- kr. for medlemmer og 100,- kr. for ikke-medlemmer. I 1950 har elevantallet været 89 på normalkursus, 48 til særkursus, engelsk, stenografi og maskinskrivning. 10 lærere er ansat og lokaleforbruget er 8 klasseværelser. Undervisningen er opdelt i klasser med og uden fremmede sprog, og inden for hver af

disse grupper undervises kontorfolk i kontorlære, butiksfolk i kolonialkundskab, textilkundskab, resten produktionslære, samt handels- og salgslære for butiksfolk. Hoffmann konstaterer, at intet har højnet elevmaterialet som mellemskoleloven af 1903, og han er bekymret over de røster, der vil ombringe den. Nu, hvor den højtfortjente befolkningsgruppe, realskolepigerne, de dygtige, pæne, arbejdsomme piger, formentlig er pensionerede bedstemødre med børnebørn og vægtproblemer, nu kan det være, at vi må give ham ret?

I 1951 ansættes lærer Kaj Bech ved skolen, en kompetent, energisk herre, som i 1959 tager handelsfaglærereksamen med »godt bestået« efter eksamination af direktør Langsted, Mette Koefod Bjørnsen og inspektør Bøgely fra handelsministeriets tilsyn. Med sin iderigdom og energi bliver han snart en slags kronprins for forstander Hoffmann, som nu er en ældre herre, men stadig vital på trods af – efter egen mening på grund af! – et betydeligt cigaretforbrug af mærket Cecil. Året efter ansættelsen meddeler man tilsynet, at »skolen har ingen planer om egen bygning, det vil være uøkonomisk med så lille en skole«.

På det tidspunkt var udtalelsen forstandig nok, og når det gik anderledes, så helt anderledes, skyldtes det ikke »udviklingen«; dersom det havde været tilfældet, var et hundredårs jubilæumsskrift næppe blevet aktuelt, og handelsskolen højst et charteque blandt lokalhistorisk arkivs arkivalier over det Varde, der forsvandt. Årsagen var en anden, for »udviklingen« er ikke en blind naturmagt, som determinerer et bestemt forløb, udviklingen bestemmes af personer, af deres handlekraft og de versioner, de nærer. Det er Danmarks historie et eksempel på – og Varde bys med. Undergangen har ofte været spået for begge – og med skellig grund, og dog har hver gang enkeltpersoner beskæmmet undergangsprofetierne. Sagnet om Holger Danske er nok myte og bragesnak, men afdækker dog noget om den seje, danske styrke...

Nu, ja her er det handelsskolen, vi taler om – og de mennesker, der skabte den. De tager sig sandt nok ikke så drabelige ud som den gamle kæmpe i Kronborgs kassematter, men har dog noget af hans sind. Da købmand Toftgaard Jensen går af, overtages formandsposten i 1947 af tricotagehandler Theodor Jessen, som i 1953 afløses af direktør Thorsen Nørgaard, Varde Svineslagteri. Hoffmann er stadig forstander. Det er en tid med solid, rolig vækst. I 1957 er der 83 elever i normalklasserne og 40 på maskinskrivningsholdet, 3 til skilteskrivning. Det betyder ikke, at man slipper for problemer, og ved afslutningsfesten i 1957 må direktør Nørgaard sende dimittenterne ud i en hård verden, hvor udsigterne for dem slet ikke er for gode – på grund af de store årgange! Ja, ja, problemerne er forskellige...

Men bag det hele ligger stadig, som en tidsindstillet bombe, muligheden for, at skolen skal falde som offer for centraliseringen. Undervisningsminister K. Helveg Petersen taler i 1962 nok i varme vendinger om de små skolers værdi, men er det ikke rævens tale for gæssene?, for samtidig slipper det ham af munden, at landets 176 handelsskoler med fordel kunne reduceres til 48!

Ludvig Hoffmann er stadig forskånet for alderens forfald, vital, med runde kinder, hvor rynkerne har ondt ved at sætte deres fure, og med cigarettens røgfane efter sig, når han oplagt begiver sig til skolen. Alligevel gælder det nok også for ham, at interessen for en fjern fremtid er mindre vedkommende. – Det er nok alene skovens folk, som ufortøvent kan plante træer, under hvis kroner først deres børnebørn kan vandre. Det betyder ikke, at han er gået istå, men det er dog »kronprinsen«, Kaj Bech, som gør sig overvejelser og drøfter sittuationen. Og Bech er ikke en reflektionens mand, der begræder udviklingen og synger lovsang om lykkelige, gamle dage; han er en handlingens mand – og en ideernes mand, en igangsætter.

Hverken garage eller monument

ET PAR MØDER OM ÅRET

I 1958 mener direktør Nørgaard at have gjort sin skyldighed. Han fylder tres og ser sig omgivet af, vel ikke »et rosenflor af purunge piger«, så i al fald af de store årgange, som melder sig. Nye kræfter skal til, men den, som beskikker sit hus, smækker ikke med døren, men sikrer, at det arbejde, man nok kan være bekendt, føres videre af en eftermand, der kan løfte arven. Tag altid noget for til eftermandens nytte, og lev som den, der skal herfra i morgen flytte!

På det tidspunkt er mødegalskaben endnu ikke udviklet til nutidens plage med den uafladelige demokratiske parlementerens hårde og skarpe stemmer, med mødeteknisk lurendrejeri og stemmefiskeri og majoritetens umyndiggørelse af et mindretal, hvem måske blot een stemme udelukker fra al indflydelse. Man fører endnu samtaler, en fortrolig snak over kaffetåren, hvad enten koppens troskyldige udseende er ægte, eller den sorte farve dølger det ildnende tilskud af Aalborg-dråber.

Disse velsignede små samtaler, så velegnede til at fremme rimelighed, fremkommelighed, og som sikrer, at det rigtige, som også er indeholdt i mindretallets, oppositionens tanker, inddrages i afgørelsen. Det betyder ikke, at man er autoritære, beslutningen skal dog konfirmeres i sidste instans, man bereder blot jorden...

En sådan god samtale har direktør Nørgaard med filialbestyrer Aksel Poulsen. Det er ikke et tilfældigt sammentræf, der ligger andre samtaler bag. Og det er naturligvis formandsposten, der er emnet. Men den mener Aksel Poulsen sig nu slet ikke kvalificeret til, nej, nej. Direktør Nørgaard er af anden mening, og det er han ikke ene om. Og endelig: Det drejer sig om et par møder om året! Javist, javist. Nu er det sådan, at »et par« i kommerciel sammenhæng faktisk er en fast, definerbar størrelse, simpelthen 2; i daglig tale er det ikke helt så klart, betyder snarere et mindre antal, ikke voldsomt, overskueligt.

Aksel Poulsen har sine betænkeligheder, men Nørgaard har et trumfkort i ærmet. Er det udsigten ære og magt, glans og herlighed? – Nej, Thorsen Nørgaard er klogere end som så »Når man er medlem af en forening, kan man jo ikke sådan undslå sig for at påtage sig opgaver!« siger han. Det er pligten, han slår på, et klogt udspil, som tager stikket hjem.

Sådan bliver Aksel Poulsen da formand, eller rettere: foreslået som formand. Det endelige valg finder sted ved handelsstandsforeningens generalforsamling på Centralhotellet, hvor købmand P. Hygebjerg Hansen leder mødet som formand med energi og myndighed. Denne

Hygebjerg er i det hele taget en mand, som byen er megen tak skyldig. Han er trikotagehandler i Kræmmergade, med elegant butik, hvor firmanavnet: hygebjerg, ses i funkisbogstaver over facaden. Det er ikke uldklokker og anden varm og ærbar påklædning, man ser i vinduerne, men spindelvævstynd, intim underbeklædning for damer af mærket Asani. En eksklusiv forretning, men det er ligesom Hygebjerg selv, med det smalle ansigt, den determinerede hage og shagpiben i en ret vinkel ud fra underansigtet som det gyldne snit, tager sig akavet ud med de florlette, rosafarvede unævnelige som baggrund. Og det ligger i sagens natur, at damerne foretrækker kvindelig betjening, med hvem de uden blusel kan drøfte delikate påklædningsproblemer under udveksling af kvindelige staldfiduser.

Hygebjerg med sin vindskibelighed, sin energi er ligefrem husvild, men får afløb for sin virketrang i handelsstandsforeningen, i turistforeningen, på utallige felter, og hans mange gøremål søger som de små bække frem mod et samlet løb, forenes i et arbejde for Varde by, hvis vel altid ligger ham på sinde. Han skåner ikke sig selv og ikke heller sine omgivelser, men har den lykkelige evne at kunne sætte folk i arbejde, engagere dem. Han er en dreven forhandler, som behændigt udnytter en mental, momental døvhed, der gør det vanskeligt for ham at opfatte modpartens argumenter. Et direkte nej hører han slet ikke og fortsætter derfor uforknyt og upåvirkelig sit ridt på egen kæphest.

Dette kommer også handelsskolen tilgode, man kan ligefrem sige, at han sammen med lærer Kaj Bech og Aksel Poulsen danner et særdeles effektivt triumvirat. For den nye formand erkender hurtigt, at det godt og vel bliver til »et par møder« hen ad vejen. Men trekløveret opnår resultater. Et af dem er allerede nævnt, foreningen af byens og oplandets handelsskole. Ret beset er der en fjerdemand, dommer Poul Buch, der som Hygebjergs nabo ikke slipper for at blive mobiliseret. Dommer Buch er ikke uden forudsætninger, har undervist på Tietgenskolen i Odense og forener i sig en klar juridisk hjerne med den høje embedsmandsmoral fra den oplyste enevældes tid. Han holder måske lavere profil end folk, der forhandler damelingeri, men uden ham var handelsskolens historie sagtens blevet en beskeden tryksag, dens bygning et hus med færre boliger.

HANDELSDAGSKOLE

Teknisk Skoles undergang var som sagt et Mene Tekel for byen. Og det blev ikke overset. Fra byrådet blev det markeret, at initiativer kunne forvente al mulig opbakning og støtte, alle gode kræfter måtte forenes, for at man i tide kom med toget og ikke blev ladt tilbage ved rustne spor, hvor løvetand og stedmoderblomst fandt fodfæste. Og handelsskolens folk var på det rene med, at ekstraordinære initiativer var fornødne, dersom man ville hindre den såkaldte udvikling i at afgive den melding, der alt for naturligt lå den på læben: Toget standser ikke i Varde! For et overfladisk blik lå byen i en udkant af riget, men studier af detailkort viste, at den var et stort oplands naturlige centrum, udpeget af handelsruternes vejnet, der alle var orienteret mod byen. En driftig befolkning, en intelligensreserve, men rigtignok også, må vi med vestjysk beskedenhed tilføje, en kapital af arbejdsmoral og retsindighed, som man nok kunne stå sig ved at mobilisere.

Den tid var forbi, da smedens datter kunne hengive sig til stramajbroderiet, tillidsfuldt afventende ankomsten af en bejler med gældfri gård, sparekassebog og ungkreaturer på græs i fjerne fenner, langt borte fra nidkære skattemyndigheders argusøjne.

Spørgsmålet var ikke, om hun – og vi med! – kunne have stået sig ved, at hun med selvfølgelighed indtog pladsen som hjemmets værner og midtpunkt, med rette besunget af digtere, for meget havde ændret sig, og nye udfordringer meldte sig også for hende.

Lærer Kaj Bech havde svaret: Handelsdagskole! –

Der er altså nok at tage fat på: Sammenslutningen af de to skoler, oprettelse af dagskole. Og et brev fra tilsynet i 1958 erindrer om, at der skal indføres obligatorisk dagundervisning i lærlingeskolen senest 8 år efter lærlingelovens ikrafttræden den 1.2. 1956. Det foranlediger i 1959 en forespørgsel fra tilsynet, om man har under overvejelse at købe den nedlagte tekniske skole? At Hoffmann, som netop har fejret 50 års jubilæum, i et blyantsnotat har ridset skolens svar op: man har ingen planer om at købe skolen, ændrer ikke at spørgsmålet om bygninger før eller senere skal finde en løsning.

Man har også haft Teknisk Skole i øjesyn, men den gamle bygning, oprindelig opført som seminarium for forskolelærerinder, skønnedes ikke egnet, dersom man skulle stå sig i konkurrencen. Lokalerne, stadig med ekko, både af artige lærerindestemmer og håndværkernes mere zünftige tale, kunne kun komme på tale som midlertidigt husly.

Ved Handelsstandsforeningens generalforsamling i 1958 kan Hygebjerg glæde sig over en omsætningsfremgang på 8 millioner i byen,

men har knubbede ord om »den lede tøjskat«. Han konstaterer, at der nu er en bil for hver femte indbygger og henstiller til byrådet at etablere så mange parkeringspladser som muligt på Skansen. »Det er vigtigt for Varde By, at den aldrig glemmer, at den er en oplandsby!« lyder hans manende afslutning.

Ja, det er vigtigt. Og ude i oplandet er den for sin tid så fremragende Vestjyske Skoleordning erstattet af realskolerne. Smedens datter og med hende mange af oplandets unge får udvidet skolegang, og her er det, at handelseksamen fra dagskolen bliver aktuel.

Men så let går det ikke, Granberg. Der skal »et par møder« til – og rejser, mange rejser. Handelsskolens trekløver, Aksel Poulsen, lærer Bech og købmand Hygebjerg Hansen bliver næsten faste gæster i ministeriets forkontor, for det går ikke an, at sådanne provinsdelegater uden videre kan falde med døren ind til høje embedsmænd. En god ventetid i forkontoret er velegnet til at bibringe respekt for øvrigheden, til at stække flyvske ideer, er lægedom mod hovmodige krav.

Men ventetiden kan også frugtbargøres. Ved en lejlighed tager man kontorets landkort i øjesyn, og det er ikke befordrende for humøret, for kortet angiver de byer, hvor man fremover regner med levedygtige handelsskoler. Og Vardes eksistens er end ikke antydet!

Her står de så. Hygebjerg med sit mørke, latinske udseende kan godt tage sig ud som en spansk grande, en Don Quijote, skønt det rigtignok ikke er vindmøller, han fælder lansen mod; og lærer Kaj Bech er nok klein af vekst, men ingen Sancho Panza, snarere den tapre skrædder; men formanden, Aksel Poulsen skjuler et hemmeligt våben bag sit tilforladelige ydre: Han er oplært under æggeturene og mestrer den kunst at håndtere skrøbelige, sensible ting, både det nænsomme greb og det resolutte tag, han lader sig ikke feje af ved døren til hønsehuset.

Endelig skal det siges, at embedsmændene dog er ræsonnable folk, når først forkontorets barriere er forceret. Direktør Langsted fremhæver rigtignok den ubestridelige geografiske kendsgerning, at midtpunktet på en linie mellem Esbjerg og Vejle træffer Grindsted – og ikke Varde. En sådan millimetervurdering bliver korrigeret med argumenter, trafikale og kulturelle forhold fremføres i et aktorat for Varde.

VESTJYSK UDFLUGT

Det er tydeligt, at en vestjysk ekskursion kunne være ønskværdig, og Hygebjerg mager det så snildt, at han lader handelsstandsforeningen invitere direktør Langsted som foredragsholder. Også kontorchef Gleerup får invitation, og rigtignok er hans første indtryk nedslående: Ak, Herre Gud! 17 km til Esbjerg!, konstaterer han, men det bedrer sig, da man tager på biltur i Eventyrets land. Er det rytterfrisen i Aal Kirke, der overbeviser ham om, at her giver man ikke køb uden sværdslag; eller egeskoven ved Henne, hvor de tilsandede egetræer ukueligt bryder sig vej med en livsvilje, som overvinder al modstand? Måske den gode frokost – med snak om ferier, om camping? Nej, det er nok snarere det indtryk af byens og egnens fremdrift og initiativ, som trekløveret har givet bevis for. I hvert fald lyder kontorchef Gleerups afskedssalut: Selvfølgelig skal byen have en handelsskole!

Det er ikke et resultat af pression, af lyssky foretagsomhed. Men nok af et ihærdigt, målbevidst arbejde, af en samlet indsats fra byen. Rejsepengene er således skaffet til veje fra det rådighedsbeløb til turistarbejdet, som Hygebjerg også administrerer, og de er hverken givet ud til unytte eller uberettiget.

Allerede den 5. august 1961 kan dagskolen begynde sin undervisning med den grundlæggende handelsuddannelse, som fører til handelseksamen med nedsættelse af læretiden til 2-2½ år. En uddannelse, som giver adgang til handelsgymnasium, hvor højere handelseksamen kan opnås, svarende til Niels Brock; eller den danske købmandsskole i London; eller HD-studie. For pigerne (sic!) åbner den vejen til studium til 3-sproglig korrespondent. Af det sidste kan man lære, at kvinden er skabt som en medhjælp for manden, en medhjælp, som finder sin lykke ved underordnet arbejde med stenografihefte og skrivemaskine uden ønsker om anmassende at søge ledende stilling. – I 1961!

Denne daghandelsskole er en klog, en fremsynet disposition, som dækker et latent behov på egnen. For unge med realeksamen er den en oplagt indgang til erhvervslivet; dog lades heller ikke unge med mindre skolegang i stikken, de kan tværtimod komplettere deres boglige kvalifikationer til realskoleniveau. Og principalerne er positive over for denne handelseksamen, eftersom den forkortede læretid kompenseres af elevernes bedre udrustning.

Har der været usikkerhed ved starten af dette nye uprøvede, så gøres den til skamme af førsteholdets 27 elever, »pionererne«.

Kaj Bech og Aksel Poulsen kan glæde sig over dette lykkelige resultat af et fremsyn, realiseret gennem intens indsats. Problemer har der været, også økonomiske, men byens pengeinstitutter har ikke smækket døren i for de to ihærdige ansøgere. Også problemet med lokaler til undervisning i dagtimerne har løst sig ved velvillig bistand fra provst Vagn Kvist, i hvis konfirmandstue de nye handelsfolk har modtaget undervisning i handelslivets katekismus. Således er 1961 da et år, hvor Varde By og Oplands Handelsskole ikke blot får luft under vingerne, men også aner, at der er muligheder for endnu højere flugt.

Købmand Peter Hygebjerg-Hansen

Dommer Poul Buch

Og dermed melder spørgsmålet sig om egen bygning.

På et møde i Varde Handelsstandsforening den 16.3. 1961 bringes emnet frem af Kaj Bech, der nu omtales som forstander, hvad han ikke er formelt, men nok i praksis. Han oplyser, at lærlingeskolen har haft det største elevantal nogensinde efter sammenslutningen: 201 elever i 1961/62 mod 165 i 1960/61. Og for særfagene har tilgangen været eksplosionsagtig: 103 mod 34! Aksel Poulsen kan supplere med meddelelsen om, at skolen har indført fag, som ellers kun de store handelsskoler giver sig i kast med, herunder statskontrolleret prøve i bogføring med 17 elever, modne mænd, som undervises af Varde Stålværks hovedbogholder, Erik Hansen. Næste år vil man fortsætte med fabriksbogføring. Desuden kan man som den eneste handelsskole i Vestjylland tilbyde undervisning i dekoration i kraft af en forsøgsordning med ministeriel tilladelse. Undervisningen er lagt i hænderne på dekoratør Møller Pedersen, som, viser det sig, ikke blot kan føre penslen med sikker hånd, men evner at inspirere sine elever så godt, at det bliver indledningen til et mangeårigt virke på skolen.

Gode initiativer her i året for oplandets og byens nu samlede handelsskole. Men sandelig også nødvendige tiltag, dersom skolen skal overleve strukturændringerne. Handelsskolerne er overflyttet fra handelsministeriet til undervisningsministeriet med de vanskeligheder, det medfører. Dertil kommer overgangen til ren dagundervisning med skolegang fra kl. 12 til 18 – og et sammenfald i skoletid med børneskolen, hvis lokaler og lærerkræfter altså ikke uden videre er til rådighed som hidtil. Og Kaj Bech forudser, at strukturændringen, foreløbig kun i form af skitseforslag, vil kræve en lærlingeskole med overbygning af en dagskole til handelseksamen, eventuelt -gymnasium. (Med skyldig forlov: ikke »gymnasie«, som en retskrivnings»reform« nu vil konfirmere. Vi lærte større respekt for sproget i Varde By og Oplands Handelsskole!)

Han påpeger, at 200 elever er minimum, dersom fremtiden skal sikres.

Luren gjalder, højt den kalder helt op af morgenblund! – Og det bliver ikke overhørt: Byrådet sikrer sig i første omgang Teknisk Skole for 158.000 kr., naturligvis med handelsskolen i tankerne. Men samtidig føres der samtaler, mange samtaler. Er det nu også den rigtige løsning? Da det første hold elever dimittteres til handelseksamen, er Mette Koefod Bjørnsen og lektor Kamp, Niels Brocks Handelsskole, censorer, og de er ikke i tvivl: Skolen skal have egne, nye bygninger! – De-

res ord falder ikke på klippegrund hos Aksel Poulsen og Kaj Bech, også handelstandsforeningen er positiv. Men det klassiske spørgsmål melder sig: hvem, hvad, hvor?

Man kigger på gamle drivhuse på Vestervold, forfaldne symboler på vækst og trivsel; man orienterer sig i Søndervarde, den ulykkelige bydel med den ubegribelige skæbne først nu at være befriet for en pariastatus som placeret på »den forkerte side af åen«, som et uægte barn, man nægter at vedkende sig; man er en tur ude om Lunden, og denne frugt af klubben Enighedens plantningsiver vil man nok vedgå paterniteten til. Men interessen samler sig om »slagterigrunden« i Slotsgade. De dystre grå bygninger stod endnu, men de ulykkelige dyrs dødsskrig er vejret hen i vinden, og udløbet i åen udgyder ikke længere det levrede blod, som bød drengene en uforlignelig madding, en gefundenes Fressen for skallerne, når en god nævefuld skjulte den lumske fangekrog...

Og beliggenheden er ideel, nær ved byens centrum, ved jernbanestation og rutebilernes holdeplads. Overfor, på den anden side af åen, rejser Lastebanken sig, hvor Vardehus lå, strategisk velplaceret. Men ikke velset af egnens folk, må man tro, for bønderne stormede og ødelagde den i 1439. De rebelske havde givet udtryk for den latente vestjyske misnøje med fjerne, centrale myndigheders magtapparat og deres håndgangne mænd og måtte søge ly i Varde by, da hævnen truede. Og byens borgere erkendte allerede dengang Hygebjerg Hansens ord: Varde er oplandets by! De tog vel imod bønderne med det ulykkelige resultat, at byen blev svedet af som straf. – Og på den anden side, bag Slotsgade, den gamle kirkegård, smukt og nænsomt værnet – med de mange gravstene over hedengangne købmandsslægter. Men allersmukkest den anonyme grav, hvis placering under een af gangene, man ikke kan stedfæste. Her hviler den stakkels fattigper, skomager Morten Jonassen, denne i grunden retskafne og hæderlige mand, der under bybranden lod sig friste til at antænde sig eget hus for at redde sig ud af tyngende økonomiske forhold ved assurancesummen. Utilsigtet blev dette hovedløse forsøg på forsikringssvindel årsag til den just nedkæmpede ildsvådes opblussen og byens ruin. Den stakkels skomager måtte strække hals under kongelig skarpretter A. Stengels bøddeløkse, et grueligt skuespil, bivånet af byens konfirmander, på det at de her fik lejlighed til at erkende de Skriftens ord, at øvrigheden ikke bærer sit sværd forgæves. En trist Geschichte!

Men den har en smuk efterskrift, en købmandshistorie, som Ludvig Murtfeldt har berettet: På misdæderes vis blev den stakkels skoflikkers krop kulet ned på galgebakken; men nogle dage efter, eller rette-

re: en mørk aften, da acciseboden længst var stængt, blev tolderen banket op af sin gode søvn. Han blev gram i hu over denne utilstedelige forstyrrelse, dog straks derefter spag i mælet, da han så, at det var kendte folk, indflydelsesrige borgere, som havde vækket ham. Og efter en kort, hviskende samtale indlod han dem og den vogn, de medbragte på den natlige færd.

Hvad var nu dette? Jo, det var bysbørn af skomageren, som mente, at det dog var skammeligt, at den stakkels medborger skulle hvile i rakkerkulen, og som derfor havde gravet hans jordiske levninger op og ført dem til byen. De begravede ham, geheime, anonymt forstår sig, uden gravsten, men dog inden for fællesskabet. Morten, ingenlunde ukendt med at være placeret ved den nedre bordende i levende live, kunne da i døden indtage samme placering, dog ikke som en forstødt, men indenfor, i samfund med gode folk. Historien om ham slutter da smukt som en manifestation af menneskelighed og borgerånd.

Slotsgade var med andre ord et passende sted for en skole for byens og oplandets folk. Vel så, det var næppe sådanne overvejelser der førte til, at skolen fik domicil her, men andre, mere nøgterne, men vægtige.

At grunden var smukt beliggende, så smukt at ingen anden handelsskole i landet ville kunne måle sig med den, blev på et tidspunkt fremhævet af daværende borgmester Rud Rasmussen, en mand med forstand på de dele; men dertil kom, at hans forgænger i embedet, grosserer Jens S. Jensen havde erhvervet den på kommunens vegne, vistnok i den hensigt at sikre Slotsgade og »Tyskerjordene«, det nuværende Kongsgård-kvarter, som et rent boligområde. Han havde måttet høre kritiske røster i den anledning og kunne nu glæde sig over, at handelsskolens behov gav bevis for det berettigede i hans handlemåde.

HVERKEN GARAGE ELLER MONUMENT

Såvidt så godt. Men nok havde man tilforn stormet Vardehus og givet centraladministrationens repræsentanter en »sviende bag«, man var dog afhængig af deres efterfølgere, og selv om det var mere rimelige folk, fik det flyvende trekløver nok at se til. Aksel Poulsen og Kaj Bech, der fra skoleåret 1962 nu også formelt var forstander, måtte indlede en formelig pendulfart og tage nattetimerne til hjælp ligesom de fynske piger, omend hjerteanliggendet her var et andet. Rigtignok blev de bravt sekunderet af P. Hygebjerg Hansen – ja, af mange andre, men Aksel Poulsen kunne lejlighedsvist sukkende mindes »de par møder«, han troskyldigt havde indvilliget i at påtage sig.

Og den gode vilje i sig selv var ikke nok, skulle de have fremgang med deres sag, som også var byens, måtte de følge den skumle Cromwells anvisning om at holde hjertet varmt og krudtet tørt. Heldigvis var deres sigte bedre end den puritranske despots, de var civilister og tænkte ikke i militære baner. Men fra sin fredelige fortid som landkøbmands-elev på æggetur var Aksel Poulsen ikke ueffen i den kunst at oppebie husmoderens ankomst ved hønsehusets dør, at tage kending af hendes sindsstemning – og eventuelt bortjage en humørkrise med velvalgte ord og på denne vis behændigt sikre sig en skrøbelig last af skrabeæg.

Denne kunst blev der lejlighed til at øve ved et handelsskolemøde på Nyborg Strand. Her var direktør Langsted gæst – men på samme måde som den udsatte fasan: som fredløst vildt. Alle de fremmødte handelsskolefolk havde begæringer at fremsætte for ham, mange forivrede sig som den ukyndige jæger og forsøgte et skud fra hoften – og forfejlede sigtet.

Det flyvende korps fra Varde var klogere.

Man oppebiede den rette time, midnatstimen, hvor hovedparten af deltagerne var gået til ro. Og sandt nok: den, der sover, synder ikke, men han gør heller ikke gode gerninger. En velsignet fred sænker sig, så befordrende for den afslappede samtale, og de Luze-cognac, selve vinens sjæl, er som blide pigefingre gennem håret. Men man bør vogte sig, de spinkle pigefingre kan være nok så faste, det poetiske ydre dækker tit over nøgtern, kvindelig snusfornuft. Nu var direktør Langsted ingenlunde en mand, som lod sig besnære af nattens kogleri eller vingejstens ildnende glød, ingenlunde; men den rette time er også den tid, hvor tingene falder på plads, for også ubestikkelighed trives bedst i det lune klima.

En embedsmand er ikke korrupt, gør kun sin skyldighed, når han besvarer en provinsiel delegats forespørgsel om, hvorledes en ansøgning om tilladelse vel skal formes. En troskyldig filialbestyrer er næppe inde i den korrekte kancellistil og kan have hjælp behov, også når han bag sit tilforladelige ydre har fostret den tanke, at en byggeansøgning, som man selv har udformet, kan man have ondt ved at afvise!

Mange ting faldt på plads den aften: Hvorledes et budget skal medsendes i 3 eksemplarer; at der findes firmaer med skolebyggeri som speciale, også utraditionelt byggeri. Mette Koefod Bjørnsen, den nuværende forligskvinde, med en ligeså lykkelig som sjælden evne til at kunne forklare godtfolk selv de mest indviklede finansielle spørgsmål, betalingsbalanceproblemer, i enkelt, forståeligt sprog, havde formuleret kravet til skolebyggeri: hverken garagebyggeri eller monument over handelsstandsforeningen! – Net, men ikke prangende...

Hele sagen i en nøddeskal. Og forståelig tale for vestjyder, som man også kan se det på Varde kommunes administrationsbygning på Bytoften, også der har man bygget tidssvarende, hensigtsmæssigt og smukt – men uden svulst og pral. Det er gammel vestjysk tradition, nedlagt i de momumentale, faste, sluttede, lave gårdlænger – og i de romanske landsbykirkers harmoniske mådehold.

Det blev et sildigt, men udbytterigt møde. Og hjemkommet greb Aksel Poulsen sporenstrengs telefonen til firmaet Berg Bach og Egmose i Aalborg og bad om tegninger og budget til handelsskole i løbet af 3 dage! Det er ikke muligt at bringe et billede af det ansigtsudtryk, som modtageren af den besked gav til skue! – Men resultatet kendes: Posten bragte det ønskede til berammet tid, rigtignok udkast til Haderslev handelsskole! Dog, det var en ringe kunst at slette Haderslev og erstatte det med Varde, men det var ikke en ringe sag, ikke ligegyldigt, at Varde derved fik plads i puljen.

Dog, en tegning alene gør ingen skole, men opbakning til at realisere den manglede ikke, og det var ikke kun direktør Langsted fra tilsynet, som erkendte, at »skolens ledelse har været meget fremsynet, og vi anerkender det initiativ og den fremdrift, der her er tale om i byen«, – bystyret påskønnede det endnu mere. Nok kunne byen med rette præsenteres som en provinsidyl i turistbrochuren, hvad Hygebjerg Hansen ikke forsømte; men tanken om Varde som en henslumrende Tornerosekulisse, et søvnigt Pærekøbing, var ikke byrådets livret, og man var rede til at yde ethvert initiativ opbakning. Borgmester Jens S. Jensen kontaktede således Aksel Poulsen og gav tilsagn om, at kommunen ville stille en sjettedel af byggesummens 1.2 mill. kr., altså 200.000 kr. til rådighed som egenkapittal. Derudover skulle en tredie-

del af beløbet optages som lån, og halvdelen hentes som afdragsfrit og rentefrit lån fra staten. Et byrådsvalg, hvor Rud Rasmussen erstattede Jens S. Jensen i borgmesterstolen, gjorde ingen ændring. Rud Rasmussen var også her byen en god mand.

Ganske vist kneb det for Ligningsdirektoratet at fordøje misforholdet mellem de 20,– kr. pr. m^2, som skolen var villig til at betale for den 6000 m^2 store grund, og kommunens anskaffelsespris på 2,– kr. pr. m^2, men det ordnede sig, endda med den finesse, at kommunen beholdt den parkeringsplads, som skulle erstatte slagteribygningerne. Ved denne behændige ordning kunne byen nemlig opnå refusion fra Vejfonden og samtidig afholde udgifter og vedligeholdelse.

DET SPIRER PÅ GRUNDEN

Et samspil, et lykkeligt samvirke mellem mange gode kræfter, skole og bystyre og handelsstandsforening havde altså jævnet vejen, beredt grunden til den nye skole. Det var på tide. I 1963 havde handelsdagskolen 48 elever, hvoraf hele 46 dimitteredes, et smukt resultat, eftersom frafaldet normalt var 15%. Undervisningen foregik nu på Teknisk Skole, og tilslutningen til denne nye skoleform var så stor, at man i 1964 med tungt hjerte måtte afvise 15 ansøgere. Dertil kom, at handelsskolen i Nr. Nebel havde optaget sit sidste elevhold inden sammenslutningen med Varde, og Ølgod havde standset optagelsen af nye elever. De to byer ville med andre ord lade deres elever fylde bænkene i Varde.

Og mens man nu – med utålmodighed! – afventede byggetilladelsen, spirede det på grunden, ikke mælkebøtter, ikke senegræs, men tanker, visioner.

Et borgerudvalg havde overvejelser om en højere handelsuddannelse, nu hvor lokaleforholdene stod foran deres lykkelige løsning. Frø, som førtes med vinden, fandt fodfæste og foldede sig ud. Hvorfra de kom, er vanskeligt at sige, fra mange kanter; men nogle, i hvert fald, fra en lille, meget lille kreds, de få mænd i Foreningen af danske Civiløkonomer, Sydjysk Kreds. Af sådanne havde egnen ikke mange, alt for få, mente medlemmerne selv. Her kan nævnes revisorerne Bonde og Eilif Iversen, Esbjerg, og bankdirektør Frimodt Houborg, Varde. En lille kreds af højt uddannede erhvervsfolk med udsyn og kontakter – til Handelshøjskolen i København, til Tietgenskolen i Odense, med ligesindede i Kolding og Sønderborg. Gennem dem fik skoleplanerne tilført et udsyn og et videre perspektiv, ligesom et samlet overblik over erhvervsudviklingen – og det behov for videregående uddannelse, som egnen og tiden fordrede. Af disse folk hørte Frimodt Houborg til Holmens faste stok, de utrættelige, hvem man aldrig kaldte forgæves på, når der skulle gøres en indsats i byen. Snart sad han i det årle morgengry blandt morgenduelige og arbejdsglade repræsentanter for landbruget, når Fællesskuet skulle arrangeres; snart satte han nyt mod i trætte dekoratører, når udstillinger skulle gøres færdige i sildige nattetimer; og når Varde Garden førte byens navn frem med hæder, på smukke pigeben, havde han en finger med i spillet. Man så ham i »Slyngelorkestret«, hvor han blæste klarinetten med flid; en mand med gehør for tidens krav, men også en mand, som kendte noderne.

Og dertil kom dommer Poul Buch. Om denne hedder det et sted, at »da man først forsigtigt havde listet ham grimen over hovedet, trak han til som en arbejdshest«. Det er rigtigt, så langt det rækker, med hensyn til ildhu og arbejdsomhed, men en enfoldig arbejdshest var han ikke. Skal der tales hippologisk, er sammenligningen med den fyrige, elegante Lippizaner mere korrekt. Poul Buch var nok en kender, ikke af krogveje, men af administrationens korridorer og labyrinter – og bekendt med færdselsreglerne der; men som trænet jurist var han en enestående forhandler, lige behændig i hug og parade, også når han måtte påhøre »bastante menighedstilkendegivelser«. Imidlertid, i stedet for at forsøge sig i skønmaleriets genre, kan man vise det portræt, han, sig selv uafvidende, har leveret i denne udtalelse: »Men jeg er overbevist om, at det er nødvendigt at stå fast og kæmpe for det, man finder rettest. Det er bl.a. forudsætningen for, at det, vi har sat igang, kan leve...«

Der kunne nævnes andre navne, men det væsentlige er, at der, sideordnet med handelsskolens vækst, gøres tanker om en højere handelsuddannelse. Ikke blot tanker, de omsættes i handling, ja, allerede i 1962 etablerede man kontakter til bl.a. undervisningsministeriet, og i 1963 rettede borgmester Rud Rasmussen en henvendelse til ministeriet med forslag om påbegyndelse af HD-undervisning i regnskabsvæsen, samt forberedelse til korrespondenteksamen i Varde.

Sigtet var et 2-årigt handelsgymnasium, et dristigt mål, som krævede et skarpt blik. Det skulle senere vise sig, at der var dækning for at hente selv højtflyvende planer ned. Men endog den fremsynede Rud Rasmussen anede ikke rækkevidden af, hvad der skulle vokse sig stort på grunden. I 1964 udtaler han på spørgsmål om oprettelse af handelshøjskole: »det er Varde i hvert fald for lille til...«

Udtalelsen nævnes her, ikke for at have den dygtige kommunalpolitiker til bedste ud fra en sikker position i baghånd, men for at vise, at den udvikling, Varde By og Oplands Handelsskole i dag har nået, ikke er noget selvfølgeligt, men resultatet af et arbejde, man godt her i jubilæumsåret må være stolt af.

Men som sagt: man gør sig tanker og overvejelser. Også forstander Kaj Bech. Og han kommer til det urimelige, det bittert ironiske resultat, at det, som han har en god part i, hele handelsskolens vækst, nu diskvalificerer ham til lederstillingen! Forstår sig: det er ikke kompetencen, som fattes, men det ulykkelige forhold, at myndighederne fordrer en akademisk uddannet forstander for en skole som den, der tegner sig. For den sags skyld kunne en teolog – med al respekt! – opfylde

betingelserne, men altså ikke en seminarieuddannet lærer. Og Kaj Bech tager konsekvensen og vender tilbage til Folkeskolen, hvor hans evner som organisator og igangsætter er blevet noteret.

I 1964 forlader han varde by og Oplands Handelsskole for at tiltræde en stilling som viceskoleinspektør ved Rask Mølle skole...

SKOLEN REJSES

Så kom byggetilladelsen den 15.10. 1964

Forudsætningen for godkendelsen af projektet var en række mindre ændringer; f. eks. blev festsalen afløst af en kantine, og placeringen af bygningen, der oprindelig havde været vinkelret på åen og Slotsgade, blev ændret til parallelt, hvorved der skabtes plads til parkering just der, hvor det offentlige slagtehus, dette vore ulykkelige medskabningers tilintetgørelseslejr, havde rejst sine dystre mure.

Det havde kostet adskillige telefonopringninger, inden tilladelsen forelå, omend man ikke med dommer Buchs stringente juridiske sprog kunne sige, »at sagen havde beroet uekspederet i meget lang tid hos en sekretær«. Citatet gælder en ganske anden sag, men anføres her, dels for at pointere de prøvelser, men også den standhaftighed og udholdenhed, som handelsskolens formand og hans medarbejdere havde måttet udholde og udvise, og som alene var årsagen til, at man nu var kommet så vidt; men også som en smagsprøve på en udtryksform, der bringer de islandske sagaer i erindring: Ved at formulere sig så knapt, køligt, refererende, uden forsøg på beskrivelse af de følelser, den opbragthed, som et sådant i virkeligheden groft smøleri dog kunne tænkes at have udløst, kan læseren/tilhøreren så meget mere selv, på egen regning, lade harmen koge op! – Og handelsskolens folk havde faktisk udvist ikke så lidt af sagatidens rankhed under modgang...

Men her i oktober 1964 oplevede man en glædesdag. Tilladelsen forelå, og man spildte ikke tiden: Allerede den 3. februar 1965 kunne man holde rejsegilde, og kun 8 måneder efter byggeriets påbegyndelse stod den smukke, rationelle bygning færdig.

Indvielsen fandt sted den 23. juni 1965, og det skete med manér. Gæster fra by og land blev modtaget med klingende spil af The Regimental Band of The Royal Fusiliers, et prægtigt korps, der med sine strålende uniformer og militære elan også var en fryd for øjet. Mod en sådan pragt tog handelsskolens formand, Aksel Poulsen sig mere uanselig ud, og dog var også han i sin civile diskretion en tapper kriger, som kunne glæde sig over sejrens palmer efter mangen drøj batalje. Han delte gerne sin trofæ med de mange medkæmpende. Men det var handelsstandsforeningens formand, grosserer Jens S. Jensen, som holdt indvielsestalen, for skolen var immervæk et barn af foreningen. Han rettede en fortjent tak til P. Hygebjerg Hansen og Aksel Poulsen, de to ihærdige medlemmer af rejseholdet, de to musketerer, som uforknyt havde løbet storm mod offentlige kontorers barrierer. Men den tredie – for der var dog tre musketerer?. Ja, Kaj Bech var ikke til stede.

Som nævnt havde han måttet sanke den bitre frugt af sin idérigdom, sit gåpå-mod, at netop resultatet af dette havde tvunget ham til at søge nye veje. Her ved indvielsesfesten blev han ikke glemt, men tilbage stod problemet, at man havde måttet tage afsked med en myndig og kompetent leder og nu skulle oplede en afløser, der var ham jævnbyrdig i evner og samtidig besad det akademiske stempel.

Når fhv. amtsborgmester Ebbensgaard, Ringkøbing kunne konstatere, »at herremænd og socialister aldrig rigtigt har kunnet trives herovre på de magre jorde«, så gjaldt det lige så fuldt, at egnen hidtil havde budt ringe kår for lærde folk. Det var netop denne tingenes tilstand, de manglende uddannelses- og udfoldelsesmuligheder for de højtuddannede, man havde villet afhjælpe ved udbygningen af handelsskoleuddannelsen – og ved etableringen af Varde Gymnasium.

Her var igen et konkret problem, som krævede sin løsning. Heldigvis blev man i første række hjulpet ved, at lærer N. Kjær Larsen beredvilligt stillede sig til rådighed som skoleleder, endskønt man ikke kunne love en karriere inden for handelsskolen af ganske de samme årsager, som havde tvunget Kaj Bech bort. Det var så meget mere prisværdigt, som Kjær Larsen måtte overtage forstanderposten netop, mens byggeriet stod på, med de ekstra problemer og arbejdsbyrder, det indebar. Igen gav det kommunale skolevæsen altså en hånd med, og det var vel byens styrke, denne beredvillighed – ja, hele egnens styrke, at man trak på samme hammel, at man tog fælles tag og ikke ville påtage sig rollen som underudviklet område, men tværtom ønskede at mobilisere denne reserve af intelligens og virkelyst.

Og netop Varde By og Oplands Handelsskole var et håndgribeligt vidnesbyrd om, at man ikke ønskede disse egnens ressourcer sat på beskedne rentepenge i almuebanken, men at aktivere dem ved en investering i landets udvikling. Det er i dette perspektiv, man skal se skolens historie – i denne afvisning fra landsdelen af at blive pålignet statistrollen som folkloristisk frilandsmuseum med hosebindende særlinge til moro for tilrejsende feriegæster. Vestjylland skulle være en nutidig arbejdsplads, ikke et fortids-reservat...

FOD UNDER EGET BORD

Handelsskolens nye bygning føjer sig smukt ind i kvarteret, hvor den er rejst. Et moderne, hensigtsmæssigt byggeri med udnyttelse af tidens tekniske formåen, men samtidig i pagt med dansk tradition. Den lange, lave længe har stilmæssige aner i dansk byggeskik, gør ikke vold mod åpartiet ved Lastebanken, trænger sig ikke anmasende på, glider så stilfærdigt, harmonisk ind i sammenhængen.

Gennem træerne på den gamle kirkegård ser man Jakobi skoles dejlige, røde bygning, klassisk harmoni, som nådigt skjuler den mindre heldige tilføjelse mod præstegården på Vestervold, hvor monumental bombast henleder tanken på germansk kasernebyggeri.

Ellers er det ikke traditionen, man dyrker her i tresserne, af enkelte kaldt »uværdighedens årti«. Ungdomsoprøret går over landet, og studenterne løber storm mod stivbenet professorvælde, ikke ganske uden begrundelse. Men man overser, at selv et autoritært styre sætter grænser for sit myndighedsområde og lader områder gå fri, ikke vil dirigere mennesket helt ind i sjælens inderste kærne. Og at det er et ringe, et katastrofalt bytte at erstatte det med den totale ideologis despoti, hvor velmenende reformationer korrumperes som værnemagere for tyranniet.

Fristelsen til at jage efter politiske lygtemænd og pådrage sig et tungt medansvar for bedstemødre og børnebørn, som bådflygtninge lette ofre for pirater og hajer, er mindre på en erhvervsskole, hvor forbindelsen mellem produktion og lønsom drift til rimelig fordelt velfærd af nærliggende grunde ikke fortoner sig. Til gengæld er det galt at se handelsskoleelever som målrettede stræbere efter nålestribet forbrugerisme. Ikke blot forhindrer elevmaterialet det, nej! – ikke materiale, det er et menneske aldrig, og ve os for dem, der opfatter det sådan! – ikke blot eleverne, men skolen har rødder i landets kulturliv. Kjær Larsen udtrykker det rigtigt ved indvielsesfesten med ordene: »Selv om det først og fremmest skal være en fagskole, håber jeg, skolen vil kunne give eleverne mere end det faglige, nemlig præge personligheden og udvikle selvstændigheden hos eleverne«. Og en kreds af borgere starter en indsamling af bidrag til skolens kunstneriske udsmykning – med skattekontorets oplysning om, at handelsskolen står på listen over institutioner, hvortil gaver er fradragsberettigede!

Allerede her lægges altså grunden til den overraskende store og gedigne kunstsamling, som skolen i årenes løb skaber, malerier og skulpturer, et nok så lødigt galleri med nutidskunst, som vistnok er ubekendt for mange.

EN INDSATS FOR LANDSDELENS UNGE

Som den nye skolebygning nu rejser sig, mur- og nagefast, er den intet fata morgana, intet drømmesyn, mændene bag den ikke repræsentanter for de sørgeligt talstærke danske fantaster, hvis dagdrømmeri lammer al handlekraft.

Og dog lå der drømme bag, eller rettere: visioner, men visioner, virkeliggjort med »megen møje og overmåde megen fritid«, som en central skikkelse i Varde By og Oplands Handelsskoles historie, dommer Poul Buch udtrykker det. Også nu, hvor arbejdet går igang på skolen, er han virksom med at virkeliggøre, hvad han selv betegner som »luftkasteller og vidtgående planer«, inspireret af bevidstheden om, »at man derved gjorde en indsats for denne landsdels unge intelligensreserve, som hidtil er blevet meget forsømt med hensyn til offentlighedens bevågenhed«. Målet var oprettelsen af et 2-årigt handelsgymnasium i Varde – og på længere sigt etablering af en handelshøjskoleafdeling.

Allerede Kaj Bech og Aksel Poulsen samt Hygebjerg Hansen havde som nævnt arbejdet i denne retning, og med Poul Buch som generalstabschef går handelsskolen med opbakning af brede kredse i offensiven. Sandelig, det kræver en taktisk leder med udholdenhed og behændighed, eftersom »det som bekendt er vanskeligt at komme igennem med selv beskedne, rimelige og velbegrundede krav«, men stabschefen ved, at »der findes lovlige og uangribelige veje at gå for at overvinde denne modstand i administrationen«. En af betingelserne for, at de højtflyvende planer overhovedet kan diskuteres der, er, at de bliver koordineret med Esbjerg, og et sådant samarbejde er »historisk, geografisk og følelsesmæssigt« en sensibel sag, som under alle omstændigheder vil kræve to sideordnede ledere, da en underordning under Esbjerg er uacceptabel fra et Varde-synspunkt, men nærliggende i den fremvoksende havneby. Dog, dette problem er det mindste. Der er andre, utallige – og dertil »nedslående og enestående forhandlinger med...« Ja, beretningen om, hvorledes de flyvske planer hentes ned, er så dramatisk, spændende, ja, hårrejsende, at en Hitchcock-gyser i sammenligning vil tage sig ud som en romantisk guvernanteromans flove idyl!

Her skal dette kun antydes, da historien rent ud vil sprænge rammerne for denne beretning, på samme vis som realiseringen af målet ligefrem sprænger skolens rammer i den forstand, at resultatet bliver en selvstændig overbygning, uafhængig af handelsskolen. Men ligesom en far nok kan tåle at se sig overfløjet af sin søn, kan Varde By og

Oplands Handelsskole også være stolt af det ægtefødte barn. Endelig vil der her i bogen blive redegjort for etableringen af denne højere uddannelsesinstitution i en selvstændig artikel. Vi slutter da på samme måde, som Illustreret dansk Familie Journal, der i sin tid lod os blive på pinebænken, netop når tegneseriens Willy og den brave onkel Dick var i den værste kattepine: Det bliver rigtignok spændende at se, hvorledes det vil gå vore venner i næste nummer!

Og mens der således arbejdes, ja kæmpes, for skolens yderligere udbygning, for flere og mere vidtgående undervisningstilbud, konsoliderer skolen sig i det daglige virke under N. Kjær Larsens sikre ledelse. Den konstituerede forstander er ikke en ven af halvgjort arbejde, og da han under sit virke på handelsskolen tillige udnævnes som viceskoleinspektør på Jacobi skole, er han ganske godt sysselsat. For så vidt et utaknemligt arbejde, eftersom han trods al kompetence er henvist til kun at udfylde pladsen, indtil man finder en afløser med den fordrede kandidateksamen. Med sin dygtige ledelse afgiver han da et smukt vidnesbyrd om den beredvillighed til at række en hjælpende hånd, som byens skolefolk altid har været rede til.

Og så leder man med lys og lygte.

Det er ikke så lige en sag, eftersom Varde ligger fjernt fra højere læreranstalter, men også fordi byen efter manges anskuelser er placeret derude, hvor selv kragerne vender. H-e-e-e-l-t ovre i Varde! Dog, der kommer trods alt bud på den opslåede stilling, endda fra såre kvalificerede folk: I det ene tilfælde en øremærket mand fra Handelsbankens hovedsæde, men banken har en anden mening med ham og overtaler ham til at blive; i det andet tilfælde er det selveste Karsten Laursen, den senere økonomiske overvismand, men også her kommer en slæde i vejen: hans vestjyske rejseplaner bliver ændret af et tilbud om professorat, og dér kan Varde alt andet lige ikke stå sig!

Så står man der. Indtil telefonen ringer. En ansøger melder sig, en ansøger fra København! Men der er ligesom en tilforladelig undertone, en vestjysk klang i stemmen, og minstro: Det er en gammel Vardedreng, Ejnar Birkedal-Salborg... Hvad uddannelse angår er papirerne i orden, ligefrem til overflod! En mærkelig kringlet uddannelse, næsten skræddersyet til stillingen: Bankuddannelse i Varde, lærereksamen med efterfølgende virke ved københavnske skoler, ikke et arbejde for sarte sjæle! Dertil HD og HA i regnskabsvæsen med faglærereksamen og praktisk erfaring fra revisionsinstitut og handelsskoleundervisning; for ikke at tale om et mangeårigt rejselederjob ved DSB! – En mand, der har ildhu til en sådan mangfoldighed, har ikke yderligere behov for at dokumentere lederevner!

Aksel Poulsen kan trække vejret befriet: Her har vi æ lue te' æ dreng!

Til disse kvalifikationer føjer Birkedal-Salborg naturligvis sin odelsret til riget: Kendskab og samhørighed med egn og befolkning, ja, han kan endda henvise til tidligere, omend uofficiel, ansættelse ved handelsskolen! Det sidste kommer sig af, Ludvig Hoffmann ikke var en petitessernes mand. Pedantisk rutinearbejde var han gerne foruden og fandt udveje for at undgå sådant ved at entrere med en opvakt elev med behov for en ekstra skilling. Blandt disse også E. Birkedal-Salborg, der som handelsskoleelev gjorde tjeneste ved udfyldelse af skema- og eksamensbeviser.

MEJERIGTIGT MERKONOM KURSUS

Nu kan den tidligere skriverkarl sætte sig i sin mentors formandsstol den 1.2.1967. Derved har skolen fået en leder, hvis uddannelsesbaggrund ikke lader sig anfægte; tværtimod fører han, hvad dette angår, en ballast som næppe nogen anden handelsskoleleder i landet. – Også den mest utraditionelle ved at forene den kyndige økonoms indsigt med en garvet undervisers kamperfaring fra folkeskolens mest udsatte katedre; alt dette tillige suppleret med praktisk erhvervserfaring og en slagfærdig rejseførers evne til improvisation!

Og Birkedal-Salborg får brug for alle ressourcer. Handelsskolen, der i 1966 er blevet en selvejende institution, har noteret en solid succes med den etårige dagskole. Hele 38 består handelseksamen i foråret 1967, og der undervises nu efter tre retninger: Sproglinien, almenlinien og regnskabslinien. Dertil kommer, at den ministeriellee tilladelse til etablering af handelshøjskoleafdeling foreligger i 1966. Ikke netop som appelsinen i turbanen på naturens muntre søn – tværtimod var det frugten af et trælsomt forarbejde ad tornestrøet vej, med lumpne landminer truende ved hvert skridt, samtidig med at man måtte gøre frontalangreb mod utallige vejspærringer! En oprivende, en spændende historie! Men ikke et kapitel i handelsskolens, da handelshøjskoleafdelingen henhører under Handelshøjskolen i Aarhus, som havde det pædagogiske ansvar. – Men nok en opgave for Birkedal-Salborg, der sammen med bestyrelsen måtte lede med lys og lygte for at oplede lærere, som kunne honorere de strenge krav, denne uddannelse stillede.

Denne højere uddannelse var fordelt mellem Esbjerg og Varde, således at Esbjerg bestred aftenundervisningen med ensprogligt korrespondentstudium og specialstudiet i regnskabsvæsen, medens Varde blev tildelt dagundervisningen med tresprogligt korrespondentstudium. Man enedes – eller rettere: efter utallige forhandlinger fastsattes skolens navn ved et kompromis til: Vestjyllands Handelshøjskoleafdeling Esbjerg-Varde. Efter endnu flere – og endnu mere opslidende forhandlinger – fik Varde, som tidligere nævnt gennemført sit ufravigelige krav om en selvstændig ledelse for hver af de to afdelinger, for Varde altså cand.merc. Birkedal-Salborg, for Esbjerg cand.oecon. Kappel Jensen.

Således er Birkedal-Salborg fra september 1967 ikke blot leder af Varde By og Oplands Handelsskole, men tillige af handelshøjskoleafdelingen.

Her er det imidlertid, som før nævnt, handelsskolen, som er emnet. I 1967 er elevantallet over 400 med 62 på dagskole, 275 ved handelsmedhjælperskolen, 100 ved aftenundervisningen ved de statskontrollerede prøver. Og året efter, i 1968 får formanden, Aksel Poulsen den glæde, at hans hjerteanliggende, merkonomuddannelsen nu, efter meget forarbejde, kan løbe af stabelen. Af sig selv er det ikke gået, slet ikke. Et etableret midt- og vestjysk samarbejde om denne form for specialskole havde undladt at invitere Varde med, men den, der står ene, står stærkt. Handelsskolen kan selv mobilisere de fornødne lærerkræfter og er istand til på egen hånd at begynde 4 kurser, 2 i Organisation I, 1 i Virksomhedsøkonomi og 1 i Virksomhedsledelse – og kan efter det første år udstede 55 beviser!

Dette resultat bevidner et behov, som man har fornemmet, og er et håndslag til skolens bestyrelse og ledelse. En heldig nyskabelse, ja, ligefrem mejerigtig! Mejerister er nemlig en påfaldende talstærk gruppe blandt kursisterne, et karakteristisk træk ved egnens erhvervsstruktur, et bevis for en hidtil udækket mulighed for efteruddannelse.

Inspirationen til denne nyskabelse stammer fra et møde på Nyborg Strand, hvor Kløcker-Larsen fra Handelshøjskolen taler om de i USA skabte Middle Management kurser med sigte på aktive erhvervsfolk med behov for efteruddannelse samtidig med deres virke. En mellemuddannelse, som her til lands placerer sig mellem HH og HD og med den ordning, at der opnås bevis for hvert kursus. Man kan altså individuelt sammensætte en række kurser – om man ellers kan mobilisere fornødent aftenligt aktivitetsoverskud! – Dersom man da kan præstere 6 gange 60 timer efter gældende kombinationsregler, har man erhvervet ret til titlen: Merkonom.

Aksel Poulsen og Birkedal-Salborg er lydhøre under dette foredrag, ser perspektivet og helmer ikke, før også skolen kan tilbyde en sådan undervisning.

Disse specialkurser, som efter skoleåret 1968/69 er statskontrollerede, er blandt andet årsagen til, at den nye skolebygnings rammer sprænges, skønt både lærerværelse og kantine er inddraget i undervisningen.

VOKSEVÆRK

Skolen har vokseværk – med en ligesom selvforstærkende tendens, hvor hver nyetableret aktivitet afføder den næste. Og da Varde Gymnasium i 1968 også er en realitet, kan ungdommens dynamik fastholdes og frugtbargøres i området. Mulighederne forspildes ikke som frøkorn på stengrund, føres ejheller bort med vinden.

To forskellige skoler med hver sin målsætning. Men ikke nødvendigvis modsætninger. Gymnasiets undervisning er ikke, og skal ikke være erhvervsorienteret. Blandt eleverne er der netop i disse år ofre for tidens fodformede ideologi. Man ekviperer sig i specialfremstillede, kostbare teaterkostumer af bevidst derangeret og malproper design »for at solidarisere sig med det arbejdende folk«, til hvilket man har lidet kendskab, og hvis vilkår man kun ugerne deler. Og ytrer en betydelig afsky for erhvervslivet! – Et modefænomen, ja, ikke et reelt modsætningsforhold.

Sagen er tværtimod den, at handelsskolens forstander, E. Birkedal-Salborg var blandt initiativtagerne til oprettelsen af gymnasiet. Og nok er handelsskolen en erhvervsskole, men ingenlunde uddannelsesplads for mennesker, som drevet af profitbegær, forbereder sig til skamløs udbytning af sagesløst godtfolk. Ny Carlsberg Fondet føler ikke, at det kaster perler for svin, når det skænker Handelsskolen seks serigrafier af Karl Åge Riget og dermed udbygger kunstsamlingen, og for elevforeningen er teaterudflugter til Aarhus og Flensborg ikke nytteløs tidsspilde, den er medarrangør ved disse og ved adskillige foredragsaftener. En udsmykningsfond er oprettet og næres blandt andet ved tilskud fra kommunen.

Også et flygel bliver anskaffet, og det giver dommer Poul Buch lejlighed til at demonstrere, at han spiller på mange strenge, mens bankdirektør Chr. F. Houborg blæser al pessimisme et stykke på klarinetten. Til andre tider lader indkaldte tonekunstnere liflige klange fylde lokalerne.

Alt dette går smukt i hånd med det faglige. Allerede i 1967 arbejdes der med etablering af et sproglaboratorium, en økonomisk forskningsgruppe startes i 1968. De første merkonomer er færdige i 1970, samme år som den hårdt tiltrængte anden fløj kan indvies. Derved øges arealet med yderligere 834 m². Indvielsen finder sted den 28. oktober 1970 i overværelse af fhv. statsminister Erik Eriksen og socialminister Nathalie Lind. – Og direktør O. I. Mikkelsen fra Direktoratet for Erhvervsuddannelserne. En festlig begivenhed, hvor man uden

misstemning kan sende en tanke til de drøje livtag, som Poul Buch i sin tid måtte tage med O. I. Mikkelsen.

Birkedal-Salborg og Aksel Poulsen kan se med tilfredshed på arbejdsresultatet. Nej, ikke helt. Nu har man merkonomuddannelse og ud over lærlingeskolen, handelseksamen og handelshøjskoleafdeling. Men mellem de to sidste savnes endnu et led: handelsgymnasiet eller højere handelseksamen.

Det skyldes ingen forglemmelse fra skolens side. Tværtimod har det stadigt voksende elevantal i handelseksamensklasserne – i skoleåret 1971/72 når man således op på hele 10 kurser – og den kendsgerning, at man råder over kvalificerede lærerkræfter, givet anledning til energiske forberedelser, men Undervisningsministeriet holder igen med den fornødne tilladelse.

Til gengæld kommer skolen nu med i det midt- og vestjyske samarbejde om merkonomuddannelsen, og en merkonomforening stiftes i 1971, samme år, hvor revisor Hans Platz markerer sig med den bemærkelsesværdige rekord: et rent 13-tal! Dette er noget ganske ekseptionelt, men skolen kan også være ganske godt fornøjet med mindre iøjnefaldende resultater. Denne aftenundervisning er noget af det mest udfordrende, vi har, konstaterer Birkedal-Salborg i 1972, da 11 studerende er færdige til optagelse i merkonomforeningen, og han føler berettiget stolthed over, at det har været muligt at præstere en undervisning, som kræver stort slid for både elever og lærere. Ikke uberettiget noterer han, at sejg vestjysk udholdenhed bærer disse specialkurser frem, ikke kun til gavn for den enkelte, men også af betydning for erhvervslivets strukturtilpasning ved at lette erhvervsskifte og fagglidning.

Men alt er ikke sejgt slid, for behovet for rimelig afveksling i alt det faglige tilgodeses af foredragsarrangementer, elevforeningens fester ikke at forglemme. Indslag af kunstnerisk værdi, bl.a. udstilling af en lokal billedkunstners værker i samarbejde med Kunst-, Musik- og Teaterforeningen er en naturlig del af skoleåret. Og kunstsamlingen øges fortløbende, her i 1972 med 7 akvareller af Karl Bovin, skænket af Statens Kunstfond.

Og selv om det konstateres, at skolens styrke skyldes, at byens og egnens erhvervsliv, som har skabt den, også nu står bag, har man ingen censur og derfor ingen betænkeligheder ved at se Hans Scherfig entre talerstolen, denne altid oplagte kritiker af borgerskabet, som med diabolsk oplagthed, eminent skarpsyn og skånselsløs sarkasme udleverer Den forsvundne Fuldmægtig og alt, hvad der blot smager af

borgerlighed. -- Og som, ironisk nok, bliver taget til hjerte, tiljubles af sine ofre!

Og så, i 1974, ligger Undervisningsministeriets tilladelse til at begynde på handelsgymnasieundervisningen, Højere Handelseksamen fra august 1975...

ÅRETS BY

Handelsskolen er nu ikke blot en undervisningsinstitution, der med sine varierede uddannelsestilbud sikrer, at egnen ikke bliver agterudsejlet, men placerer sig smukt i feltet med kursen mod industrisamfundet, men også et kraftcenter, hvor initiativer opfanges, kanaliseres – og virkeliggøres! Tid efter anden lægger byen sig ligefrem i førerfeltet og distancerer rivalerne. Det sker i 1974, hvor Varde indskriver sig i historien!

Ja, det er ikke lokalpatriotisk panegyrik, men et citat af den daværende kulturminister, Nathalie Lind, som henviser til det historiske kildeskrift: Hvem, hvad, hvor, hvori det fastslås, at Varde er først med lokal TV!

Og sådan forholder det sig virkelig. Ideen udgår fra antenneforeningen, som i byrådet finder lydhøre og interesserede tilhørere. Så langt fra at afvise sagen som luftkasteller sender den tværtom ansøgning om godkendelse til kulturministeren – og får tilsagn.

Ministeren har tilknytning til egnen, er opstillet og valgt i kredsen – og er forøvrigt, helt en passant, ægtefælle til direktør Langsted. Dog er dette ikke uden videre befordrende for sagen, som man kunne tænke; netop på denne baggrund mener hun det betænkeligt med et tilsagn, men lader sig overbevise i respekt for initiativet.

Fra centralt hold havde man næppe udpeget byen som forum for et så usædvanligt eksperiment. Sagen er imidlertid, at Varde har hele to drevne TV-folk. Den ene er skotøjshandler Gerald Langgaard, ikke uvant med at høre opfordringen om at blive ved sin læst, men heldigvis uvillig til at følge den. Hen er ikke blot den behændige og påskønnede bagmand til mangen practical joke, men har siden starten i 1960 været en iderig medarbejder ved regionalradioen, en TV-journalist med udpræget flair for mediet. Den anden er Poul Skelmose, landskendt som specialist i fællesantenneanlæg og dertil mangeårig reporter og fotograf ved TVA.

De to er naturligvis selvskrevne medlemmer af den projektgruppe, der oprettes ved et samarbejde mellem antenneforeningen og kommunen. Derudover redaktør Johs. A. Jensen, Vestkystens erfarne Varde-redaktør, med indtryk fra en studierejse til Kiruna, hvor Sveriges Radio har haft et lokal TV-eksperiment. Endelig Palle Høyrup fra Varde Antenneforening. Fra kommunen formanden for kulturudvalget, Kurt Brissing – og forstander Birkedal-Salborg!

Studiet oprettes på handelsskolen. I alt præsteres, som det er berammet, 4 udsendelser. 2. december starter man med »Go jawten«,

som den 3. februar følges af »Vadestedet«. Tredie gang leverer man en erhvervsudsendelse med besøg på lokale virksomheder. Det sker den 14. april, og afslutningen leveres den 24. maj med »Howers Awten«, hvor reportage fra Vardes berømmelige præmiewhist veksler med Jomfruburets liflige toner.

Disse udsendelser giver genlyd i pressen over det ganske land. Til forbavselse for adskillige må man erkende, at forsøget på at føre forsamlingshuset med dets folkelige kultur ind i det nye medie var af usædvanlig kvalitet. Selv den tekniske side af sagen får ros trods mangler, som er forståelige på baggrund af det beskedne tekniske udstyr og de beskedne midler. Dog ikke i Aarhus, Danmarks næststørste by, hvor bevidstheden om at være nr. 2 – altid nr. 2! – er humørdræbende. Ikke et ord debat, ikke en provokation! Tuttenuttet! En skuffelse! konstaterede den fornærmede Aarhus-anmelder. Og sandelig: det var en skuffelse, at Varde kom først!

Alle andre er derimod begejstrede.

Og retfærdigvis må det siges; også folk i Aarhus. Jyllandsposten kårer Varde som årets by! Begrundelsen er blandt andet TV-udsendelserne uden store offentlige bevillinger, men også at byen har evnet at udbygge sit erhvervsliv.

1975 er altså året, hvor man fester i Varde, årets by! – Varde viser vejen frem! Og Varde By og Oplands Handelsskole kan glæde sig i bevidstheden om at have trukket bravt på den fælles hammel, at have ydet en indsats udover det snævert undervisningsmæssige.

Forstander Birkedal-Salborg, som med ildhu har deltaget i arbejdet, kan nu kaste sig over udarbejdelsen af en fyldig rapport til Kulturministeriet – og med opgaverne i medieforskningsinstituttet. Han får også arrangeret et diskussionsmøde om udsendelserne på skolen og glæder sig, da elevforeningen tildeler udsendelsens sikre leder, Gerald Langgaard initiativprisen.

Mon han ikke også har sunget med på den gamle Varde-journalist, Rimus' muntre hyldest:

> Den skjønne daw, da vi vandt ry,
> hvor wår'en skjøn og se!
> Wi sier wos sjæl i Årets By,
> for vi har lokal TV!

HANDELSGYMNASIUM OG SIBIRSKE BIRKE

Endelig kan skolen føje handelsgymnasium til sine undervisningstilbud. Efter lang, lang ventetid. Og også nu med problemer, der skal overvindes. I 1977 må man således, efter ministeriel ordre, afgive en hel klasse til, hvad en skuffet, ja fortørnet Aksel Poulsen diplomatisk kalder »nærmeste nabo-handelsgymnasium«, til trods for at dette havde lukket for tilgangen. Året efter starter man to klasser, en 1-årig for studenter og HF'ere og en 2-årig på den sproglig-administrative linie. Værdien af denne ordning med en 1-årig uddannelse for gymnasieelever skulle senere, i 1985, blive anfægtet fra handelsskoleside, idet man fandt de erhvervsmæssige forudsætninger hos disse elever mangelfulde. Studenter og HF'ere har i forvejen studiekompetence, og »deres eneste lovlige ærinde på handelsskolerne er at hente erhvervskompetence, og denne skal i princippet hentes på lærlingeskolen eller ved handelseksamen, der såmænd byder studenterne udfordringer nok«. – Såvidt den vrede handelsskolemand, som her forlades midt i den endnu løbende debat.

I skoleåret 1975/76 går man over til 5-dages uge uden pensumforkortning. Ved de statskontrollerede fagprøver har 97 deltagere bestået, ved de højere fagprøver 30. Merkonomkurset har kunnet mønstre 5 hold: Databehandling I, Nationaløkonomi, Organisation I, Personaleledelse og Virksomhedsøkonomi. Handelseksamen har omfattet 7 klasser, 19 på sproglinien, 29 på regnskabslinien og 72 på almen linie. Endelig har handelsmedhjælperskolen dimitteret 25. Sproglaboratoriet er i brug.

Handelseksamen, som, indtil den i august 1978 afløses af EFG for handels- og kontorområdet, har dækket al uddannelse af kontorlærlinge, så lærlingeskolen udelukkende har uddannet butikslærlinge. Denne EFG skole har til året 1979/80 været tilmeldt 280 elever.

Og så melder pladsproblemerne sig igen. En ny tredie fløj kan tages i brug for første etapes vedkommende i 1980. Det forøger undervisningskapaciteten med 6 lokaler, men store tilmeldinger i 1979/80 nødvendiggør, at man må inddrage faglokaler, kantine og depot og endda må søge husly på Jacobi skole.

Allerede i 1980 føjer en 4. nybygning på 720 m^2 sig til skolens areal.

Ledigheden er nu et problem, og skolens studie- og erhvervsvejledning samarbejder med arbejdsformidlingen om fremskaffelse af praktikpladser. Og Sparekassen Sydjylland udskriver en konkurrence, hvor forslag til afhjælpning af arbejdsløsheden er temaet. Varde By og Oplands Handelsskole markerer sig smukt, og EFG 5.-klassen vinder

en præmie på 3.000 kr. for et forslag om produktion af flis, medens 1.000 kr. tilfalder EFG 6, hvis emne er ulandshjælp, husbygning, jordbrug.

Handelsskolens smukke bygninger er en lykkelig erstatning for det offentlige slagtehus' dystre mure, som længst er borte. Den sørgmodige trafik af dyr på vej til slagtekøllen er af samme grund indstillet og afløst af de skolesøgendes brogede og muntre skare. Den 26. oktober 1982 skrumpler dog endnu een af bøndernes vogne op foran skolen. Et hestekøretøj af altmodisch model, men malerisk. Og vognens last er ikke slagtekvæg, men tværtom det spirende liv, to sibiriske birke. Det er Fællesskuet, en årlig tilbagevendende begivenhed i oplandets by, der med dette optog fejrer Varde Handelsstandsforenings 125 års jubilæum. Landbruget er repræsenteret ved gårdejer Holger Vestager og den dynamiske og idérige konsulent Harald Peen. Den muntre og arbejdsglade konsulent, en mester i organisation, har i årenes løb gjort Fællesskuet til en højt værdsat og respekteret sommerbegivenhed i Varde. Det er sket ved at inddrage bl.a. Handelsstandsforeningen i arrangementet, for Harald Peen formår frem for nogen at mobilisere alle talenter og evner med sin smittende arbejdsiver.

Jubilæumsarrangementet bringer et tidligere samarbejde i erindring: Dengang fortørnede bønder afbrændte slottet på banken bag åen lige overfor skolen – og fandt ly og beskyttelse hos byens borgere. Førhen manifesterede fællesskabet sig på voldelig vis, med bål og brand; nu er der sommersol og glade smil hos alle skolens 500 elever, medens Aksel Poulsen og Poul Buch planter træerne foran skolen.

Et samarbejde mellem by og land, som også skolen er det. Et samvirke, hvor ikke blot handelens folk gør tjeneste på dyrskuepladsen, men hvor landbrugets konsulent har sin selvfølgelige plads i handelshøjskolens bestyrelse...

Handelsgymnasiet kan i skoleåret 1982/83 mønstre 4 klasser, og merkonomuddannelsen gennemfører hele 15 hold. Ved skoleårets start var der 294 fagtilmeldinger, hvoraf de 210 er nået frem til eksamen med 174 bestående. Et smukt resultat i henseende til kursernes sværhedsgrad og til studiebetingelserne – nemlig uddannelse oven på normal arbejdsdag. EFG-uddannelsen tegner sig for 8 klasser, og 230 elever har tilmeldt sig denne skoleuddannelse for det følgende år. Og samtidig virker Handelshøjskoleafdelingen under samme tag og har dimitteret 17 to-sproglige og 2 ensproglige korrespondenter hvorudover 1 har bestået erhvervssproglig prøve med to sprog.

Dommer Poul Buch og konsulent Harald Peen planter sibiriske birke

FREM MOD HUNDRED-ÅRET

Skolen nærmer sig de hundrede, men viser ingen tegn på stagnation, er tværtimod ganske bogstavelig ved at sprænges af grokraft og vækst. Det blive nødvendigt af leje 3 undervisningslokaler på Jacobi skole, og den lille kantine må forsynes med foldedør for at skabe 2 lokaler. På den måde mobiliserer man 6 m^2 til hver elev, hvor det ønskværdige er 10.

Tilmeldingen sætter rekord. Men tildelingen af 600.000 kr. til EDB udstyr giver mulighed for at føje elektronisk tekstbehandling til undervisningsplanen. Og så går undervisningen da sin gang samtidig med, at der gives husrum til jazzkoncert og foredrag, introduktionsaftener afvikles, virksomhedsbesøg arrangeres.

Men midt i al denne summende aktivitet rammes dynamoen i det hele, skolens myndige og effektive, men også muntre forstander, Birkedal-Salborg af en alvorlig sygdom, som ulykkeligvis må ventes at blive langvarig.

Og den 11.10.1983 udnævnes inspektør Poul Verner Lund, HD, til konstitueret forstander. Imidlertid viser Birkedal-Salborgs sygdom sig så alvorlig, at han må opgive at kunne genoptage sit arbejde. Poul Verner Lund udnævnes da til direktør for Varde By og Oplands Handelsskole den 1.11.1984.

For skolens bestyrelse er det kun med stor beklagelse, man må tage afsked med Birkedal-Salborg. Men når galt skal være, kan man glæde sig over inden for murene at have en mand, som ikke blot kender skolen og dens virke i alle enkeltheder, men også besidder fornøden kompetence.

Allerede som konstitueret ønsker P. V. Lund at knytte erhvervslivet endnu tættere til skolen og tager initiativet til dannelsen af Vestjysk Erhvervsklub, ligesom han fortsætter sin forgængers samarbejde om kurser med HK. Den nye forstander, eller direktør, som er hans formelle titel, kan se tilbage på en lang karriere i erhvervslivet med den kontante erhvervserfaring, som arbejdet i marken giver. Uddannet i Korn- og Foderstofbranchen i Esbjerg med senere virke i Aarhus, Nordisk Gulf, på Andelssildeoliefabrikken i Esbjerg og endelig som direktør på Esbjerg Strømpefabrik. Men under dette også lærergerning ved merkonomkurserne i Varde og en tid ved Handelsskolen i Esbjerg. Og endelig fast ansat ved Varde By og Oplands Handelsskole i 1978.

Og allerede fra starten markerer P. V. Lund sig ved en række initiativer med sigte på at hjælpe lokalbefolkningen med efteruddannelse

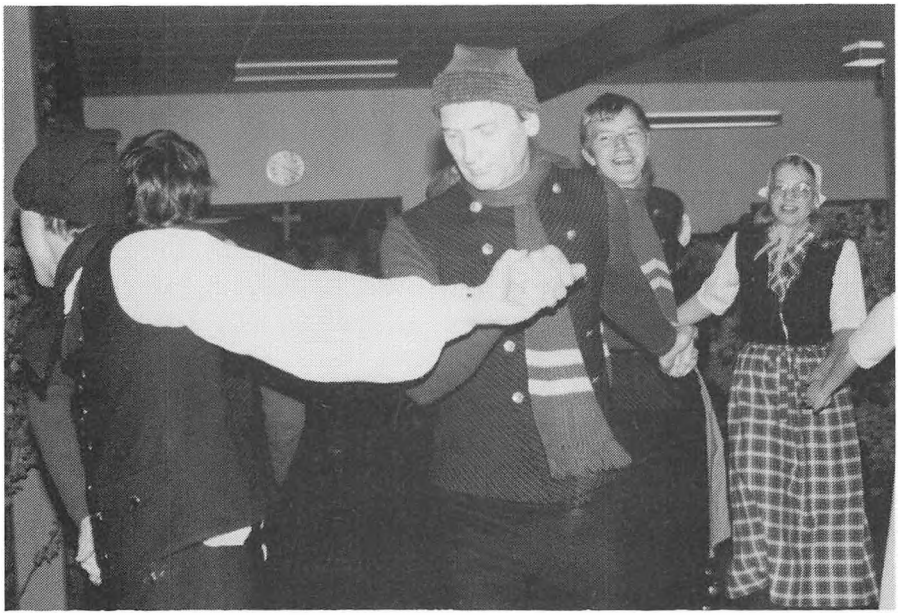

på Varde Handelsskole. - Også når man træder dansen! Og selv om direktor Lund svinger sig med betænkelig mine, påskonner han af hjertet også dette initiativ fra eleverne.

og på at styrke erhvervslivet: Kurser for folkeskolens afgangsklasser, for ungdomsskolens elever, for fritidsundervisning.

Og nok er Varde, dersom man ellers skal tro den fine, gamle historiker, K. Lindberg Nielsen, »Byen over alle byer«, men der findes dog en verden uden for Verona. Om dette informeres eleverne af indbudte foredragsholdere: Joanne Moles fra Belfast fortæller i oktober om de ulykkelige forhold i Nordirland og rammer en pæl gennem påstanden om religionskrig, det er hadet mellem uforligelige befolkningsgrupper, en oprindelig irsk-katolsk og de i koloniseringsøjemed tilflyttede skotske protestanter, men også disse nu med rod i landet. Et andet foredrag har Israel som emne. Desuden afholdes der erhvervsdag for EFG og HH eleverne med paneldiskussion. Og endelig er skolen forum for et møde, arrangeret af dagbladet Vestkysten for Varde handelsstand. Det er administrerende direktør, Jørn Højlund, firmaet Hennes og Mauritz, som ikke blot giver gode råd om fremtidens detailhandel og Vardes placering og muligheder i denne; han læser også de handlende teksten og anholder den overdrevne brug af papmaché og plastic og anden vederstyggelighed, som skjuler smukke, karakterfulde facader. Det er en aften, der skaber debat og eftertanke...

Desuden rejser man. 120 elever er i februar 1985 på bustur til Berlin, mens andre 108 har Østrig som rejsemål. Man får besøg fra Hamburg Wirtschaft-gymnasium, og i april tager man på genvisit.

Men samtidig med handelsskolen udfolder også handelshøjskolen sit virke. Den 1.7.84 indgik den i en nyskabelse, nemlig som en ligeværdig sektion af Handelshøjskole Syd med administration i Sønderborg. Derved udskilles den fra lederen af Varde handelsskoles ansvarsområde. – Men beslaglægger stadig skolens lokaler! – Jamen, nej! den er skam velkommen som et fremmeligt barn, men, men... Pladsproblemerne er mærkbare, og man må leje sig ind på det gamle rådhus. Det er da en nærliggende tanke, at handelshøjskolen får sin egen bygning. Og hvad er mere oplagt end i forbindelse med den nuværende? Men dér er man på kollisionskurs med menighedsrådet, eftersom en udbygning vil stjæle udsigt fra præstegården i Slotsgade.

Og i øjeblikket søger man andre muligheder.

Her i 1985 kan man da fejre hundred-året i den besværlige, og dog så lykkelige situation at være plaget af vokseværk.

ELEVKRAFT – JA TAK!

Om hundrede år er alting glemt.

– Siger man. Nej, ikke alt. Frederik den Syvende, en overgang detroniseret, sat i skammekrog, kan atter skue landsfaderligt ud over Varde Torv, betragte folket, hvis kærlighed var hans styrke, og glæde sig over kvindekønnets anatomiske fortrin, altid påskønnet af monarken.

Nok er han ikke helt så centralt, så enevældigt placeret, midt på torvet som dengang i 1885, netop for hundrede år siden, da patriotiske borgere rejste statuen, de havde samlet ind til. Men rimelig godt, og grundlovens giver kan nok stå sig ved at have byrådssalen med folkets kårne repræsentanter i ryggen, som det sømmer sig en konstitutionel monark.

En mådelig statue, sandt nok. I grunden også en mådelig konge, en aparte herre. Men just sådanne sære, gale regenter var ombølget af folkets varmeste følelser, hvad grunden så kan være? Måske ud fra en instinktiv fornemmelse af, at kongedømmet med alle lyder dog var folkets allierede, et værn mod det totalitære fåmandsvælde, herremænd, af hvad art de så var? Det kan der være forskellig mening om.

At Varde er blevet kønnere, meget kønnere, end i Frederik Folkekærs tid, kan alle derimod nok blive enige om. De stilfærdige huse, hvor en aktiv detailhandels facader stort set føjer sig smukt ind i provinsbymiljøet, vidner om, at borgerne er lydhøre for bevaringsbestræbelsernes intentioner. Vist så, et enkelt sted skurrer en facade fælt mod harmonien, ligefrem en vandalisme, som kunne friste monarken til at traktere gerningsmanden med en dygtig gang rotting; dog, det er mere uforstand end ond vilje.

Endelig er byen ikke museum og slumrende idyl, men nutidig, levende virkelighed. En arbejdsplads, oplandets by; og fortiden ikke en tyngende dødvægt, men en inspiration, en tilskyndelse til at reformere for at bevare. Handelen går stadig livligt i gaderne –– ikke længere som før på torvet, hvor engang grisenes velbegrundede rædselshyl blandede sig med de dundrende hovslag fra Søren Christensens heste, når de gjorde parade foran Centralhotellet.

En majdag i jubilæumsåret 1985 var torvet dog skueplads for kramboder og udråbere: Jobhørs-udsalg! – Elever fra handelsskolen i aktion – ikke demonstration. Ikke selvretfærdig fornærmethed og forurettethed, ikke nej til dit og nej til dat, men et stort ja – *Elevkraft – ja tak!*

En smilende og glad jobdag med handelsskolens elever på PR-arbejde – for at gøre opmærksom på, hvad de kan tilbyde, og hvad han-

Dekoration

Skilteskrivning

delsskolen betyder for erhvervslivet. En munter dag. En opmuntrende dag. Et humørfyldt bevis på, at der er livskraft i Varde, vilje til at kæmpe og besvare udfordringer, sådan som jubilæumsåret også på anden måde demonstrerede det: Vestjyske amatører – men ikke dilettanter! – overgik tidligere triumfer med opførelsen af Sommer i Tyrol på friluftsscenen, imponerende med rent ud wienerisch charme det ganske land.

Tingene hænger sammen, udtrykker ukueligheden og den livsbekræftende vilje; ingen af resultaterne er foræringer, men tilkæmpede, aftvunget en karrig og uvillig jord. Et samvirke. For der er anonyme folk bag scenen, som måske ikke får del i virakken, skønt det uden dem ikke var lykkedes.

Sådan også med handelsskolen. Har historien om de hundrede år focuseret på hovedaktørerne, er de mange utrættelige scenearbejdere ikke glemt: Lærerstaben, der trak det daglige læs. Men også damerne på kontoret, de uforlignelige suffløser, der tilhviskede chefen det rette, det forløsende stikord uden selv at kræve primadonnarolle, og kantinedamerne, der mangen en gang må optræde, og gerne gør det, som sjælesørgere, når en elev har haft modgang, en uretfærdig karakter, en lille kærestesorg eller hvad. Fru Hansen med det populære kælenavn »Bisse« har tit kunnet trøste og derved indlagt sig uvisnelig hæder. Men også mange, mange andre. Fra handelsstandsforeningen, fra bystyret. Alle har de medvirket til, at Varde, en lille by, trods modgang og modstand, idag har en stor og moderne undervisningsinstitution!

Varde By og Oplands Handelsskole.

HANDELSHØJSKOLEAFDELINGEN EN UDDANNELSESINSTITUTIONS HISTORIE.

EN SAMTALE MED DOMMER POUL BUCH, VARDE.

Varde er en gammel købstad. Byens købstadsrettigheder opnåedes i 1442, hvorefter den oplevede en opblomstring og efterhånden udviklede sig til at være Vestjyllands handelsknudepunkt, ikke mindst på grund af sin beliggenhed ved åen. Således omfattede byen indtil begyndelsen af 1960'erne en statshavn med dertil knyttet toldsted.

Vardes status som Vestjyllands erhvervsmæssige og kulturelle centrum blev imidlertid i sidste halvdel af forrige århundrede truet af »opkomlingen« i sydvest, Esbjerg. Loven om anlæggelse af en ny statshavn blev vedtaget i 1868. Denne placering af statshavnen dannede grundlag for fremvækst af et bysamfund, der allerede i 1899 omfattede 13.000 indbyggere. Først i 1894 havde dette bysamfund opnået status som selvstændig kommune. I dag er Esbjergs indbyggertal på 80.000, ca. 4 gange støre end Vardes.

Denne udvikling har naturligvis medført et temmelig skarpt konkurrenceforhold mellem de to byer. Esbjerg har udviklet sig til regionens erhvervsmæssige centrum, hvor mange forskelligartede og slagkraftige industrier er placeret. Vardes styrke i forhold til nabobyens – og konkurrentens – kraftige ekspansion har været og er stadig dens historisk/kulturelle baggrund. Varde har i århundreder været uddannelsesbyen i regionen. Således var det initiativrige vardeborgere med dommer Buch i spidsen, der i 1964 henvendte sig til den daværende undervisningsminister for at søge etableret handelshøjskoleundervisning i Varde. Ministeren krævede imidlertid, at Varde og Esbjerg skulle være fælles om en eventuel handelshøjskoleafdeling, og at man skulle dokumentere behovet for videregående handelshøjskoleundervisning i området.

Dommer Buch beretter herom, at man på grundlag af en adresseliste over lokale virksomhedsledere og medarbejdere i erhvervsvirksomheder undersøgte, om der var et behov for en sådan undervisning i området. Undersøgelsen viste en overvældende stor interesse for såvel korrespondentstudiet som HD-studiet.

Eftersom undervisningsministeren havde udtrykt skepsis med hensyn til, hvor stor betydning en sådan undersøgelse kunne tillægges, nedsatte man lokalt et udvalg bestående af initiativtagerne fra Varde og Esbjerg samt lokale landspolitikere. Efter et sejgt og langvarigt for-

arbejde lykkedes det at få etableret en handelshøjskoleafdeling i Varde og Esbjerg under tilsyn af Handelshøjskolen i Århus.

Dommer Buch fortæller videre, at det samarbejde, der nu var etableret mellem uddannelsesstederne i Varde og Esbjerg – hvor man i Esbjerg underviste til HD (Handelsvidenskabelig Diplomprøve) og i Varde til korrespondenteksamen – til tider blev hæmmet af uovervejede og lokalpatriotiske hensyn. Heri kan man igen se et udslag af det historiske konkurrenceforhold mellem de to byer!

I 1971 indgik de to uddannelsessteder en gentleman-agreement om, at man i Varde fremover skulle varetage dagundervisning og i Esbjerg aftenundervisning som to adskilte handelshøjskoleafdelinger under tilsyn fra Handelshøjskolen i Århus.

Korrespondentstudiet blev revideret i 1973. Indtil da omfattede det 3 sprog; nu blev sprogfagene reduceret til 2, naturligvis med udvidet pensum. Revisionen af studiet var tiltrængt og viste sig også at have en positiv virkning. Tilgangen til det reviderede studium steg i de følgende år.

På grund af ændrede krav til en korrespondents færdigheder blev det allerede i begyndelsen af 1980'erne nødvendigt på ny at revidere korrespondentstudiet. For at give korrespondenten en bredere vifte af erhvervsmuligheder blev studiets økonomiske fagblok udvidet, medens undervisningen på det samlede studium i højere grad blev koncentreret om metodeindlæring. Studiet blev samtidig forlænget med et halvt år.

I 1981 blev der nedsat et ministerielt udvalg bestående af repræsentanter for de 4 handelshøjskoleafdelinger i Syd- og Sønderjylland og de to rektorer fra henholdsvis Handelshøjskolen i København og Handelshøjskolen i Århus med kontorchef Knud Larsen og senere lektor Gert Engel som formænd.

Udvalgets kommissorium var at undersøge muligheden for oprettelse af en tredie handelshøjskole i Danmark.

Dommer Buch beretter, som medlem af dette udvalg, at der blev afholdt i alt 11 møder, og at man i 1983 barslede med en betænkning, som dannede grundlag for loven om oprettelse af landets tredie handelshøjskole. Loven blev vedtaget i foråret 1984, således at Handelshøjskole Syd var en realitet pr. 1. juli samme år. Til rektor blev udpeget udvalgets formand, lektor Gert Engel. Som prorektor studieleder Axel Schlutz Nielsen.

Handelshøjskole Syd er en decentral handelshøjskole med 4 ligeværdige uddannelsessteder, placeret i Esbjerg, Kolding, Sønderborg

og Varde. Centraladministrationen er placeret i Sønderborg, og Handelshøjskole Syd's værneting er ligeledes placeret her.

Uddannelsesstedet i Varde indtager en speciel rolle i den decentrale struktur, idet undervisningen her er koncentreret om sprog, og idet Varde-sektionen også omfatter sprogundervisningen i Esbjerg.

Igennem alle årene fra korrespondentundervisningens påbegyndelse indtil nu har denne kunnet besørges i lokaler stillet til rådighed af Varde By- og Oplands Handelsskole, hvor man også på lige fod med handelsskolens elever har haft adgang til fælles faciliteter, som f. eks. kantinerne og salene, hvor der årligt har kunnet afvikles dimissionshøjtideligheder m.v. under passende ydre rammer.

Indtil sin fratræden i 1983 har direktør for handelsskolen, cand.merc. Ejnar Birkedal-Salborg ydet en for handelshøjskoleafdelingen i Varde helt afgørende og meget værdifuld indsats, der dannede det bedst mulige fundament for Handelshøjskole Syd's start og trivsel i Varde.

På grund af begge institutioners fortsatte vækst og aktivitetsudvidelser må der i nær fremtid skaffes udvej for en selvstændig bygning for Handelshøjskole Syd, Varde, hvortil der da også allerede er gjort omfattende forberedelser.

HANDELSSKOLEN I DAG OG UDVIKLINGEN I FREMTIDEN

Handelsskolerne i Danmark har i mange år været præget af vækst. Dette skyldes primært den store aktivitet i erhvervslivet, vi oplevede indtil begyndelsen af 70'erne, hvor oliekrisen for mange virksomheder medførte vanskeligheder og dermed ændrede vilkår.

Virksomhederne fik problemer med ændring af deres strukturer og det betød mindre efterspørgsel efter arbejdskraft.

Samtidig oplevede handelsskolerne de store årgange af elever, der havde svært ved at skaffe sig en praktikplads.

Mange valgte derfor en uddannelse på handelsskolerne i håb om senere at finde et arbejde.

Såfremt mulighederne for praktikplads var udtømte, havde eleverne dog opnået points, som kunne bruges i forbindelse med en alternativ uddannelse.

Handelsskolerne kunne desuden tilbyde højere handelseksamen, hvilket yderligere forlængede opholdet på handelsskolerne og derved medvirkede til at udskyde de unges erhvervsvalg til mulighederne og betingelserne var til stede.

Handelsskolernes rammer er således blevet udvidet betydeligt igennem de senere år, hvilket også gælder Varde By og Oplands Handelsskole, som stadig lider af pladsproblemer.

Skolen stiller nemlig lokaler til rådighed for Handelshøjskole Syd. Endvidere er der iværksat alternative undervisningsaktiviteter, som skaber behov for undervisningslokaler.

Skal man skue ind i fremtiden og derved fremkomme med visioner om handelsskolens rolle, ser billedet noget anderledes ud.

De store årgange af unge er ved at ebbe ud og afløses af faldende elevtal. For vort område ser befolkningsudviklingen for 16-årige i perioden 1984-2000 således ud:

Årstal	Ølgod	Helle	Blåbjerg	Blåvands-huk	Varde	I alt
1984	186	133	123	79	335	856
1985	160	152	100	61	284	757
1986	169	186	100	67	301	823
1987	156	155	81	65	296	753
1988	186	135	103	58	272	754
1989	171	149	106	70	296	792
1990	168	137	106	69	261	741
1991	161	122	96	56	272	707

1992	169	134	92	55	263	713
1993	179	136	71	61	237	684
1994	178	143	104	51	230	706
1995	172	133	87	49	233	674
1996	154	118	80	41	255	648
1997	173	109	83	49	225	639
1998	174	101	83	47	217	622
1999	150	108	78	45	236	617
2000	125	99	83	39	210	556

Tallene viser, at elevnedgangen tager særlig fart efter 1990, og vi må se i øjnene, at vor ordinære aktivitet, nemlig EFG og HH-uddannelsen, vil blive reduceret. I denne udvikling er det svært at gennemskue konsekvenserne for HH-uddannelsen. Her har vi i dag en overgangsfrekvens fra EFG til HH på ca. 44%, hvilket er over landsgennemsnittet.

Bedre mulighed for praktikplads for EFG-elever taler for et fald af HH-elever, men det forhold, at erhvervslivet i høj grad har fået øjnene op for de kvaliteter, som de modne HH-elever går ud af skolen med, kan tale for det modsatte.

Bankerne har således i de senere år næsten udelukkende ansat elever med højere handelseksamen, hvilket har fået undervisningsminister Bertel Haarder til at reagere til fordel for EFG-elever, dog uden større held.

Samfundsstrukturen er i dag under kraftig ændring. Vi er i disse år på vej ind i teknologi- og informationssamfundet og udviklingen går hurtigt – ikke mindst inden for administrative områder, hvortil vi uddanner elever.

Samtidig har vi på landsbasis mange unge ledige inden for handel og kontor. Her er handelsskolen i Varde heldig stillet, idet billedet ser anderledes ud i vort område. Arbejdsformidlingen oplyser således, at af 260 elever fra Varde By og Oplands Handelsskole fra 1984 mangler kun 16 at få praktikplads, hvilket giver os et godt grundlag for optimisme.

Regeringen udfolder i disse år store bestræbelser på at prioritere de tekniske uddannelser meget højt. Der tænkes her på bevilling af aktiviteter, økonomiske ressourcer samt adgangsbetingelser til disse uddannelsesinstitutioner.

Regeringen har gennemført et moderniseringsprogram, som har medført store besparelser i offentligt regi. Det betyder for unge, der har valgt at gå i de amtsfinansierede almene gymnasier, at de får svæ-

rere ved at læse videre, idet behovet for akademikere er reduceret samtidig med, at adgangskriterierne er blevet skærpede. Man arbejder i øjeblikket med en ændring af gymnasieuddannelsen, som vil betyde, at grendelingen vil forsvinde til fordel for tilvalgsfag. Såfremt man her går ind for at tilbyde erhvervsrelaterede fag kan det påvirke rekrutteringen til handelsskolerne.

Hvorledes ser fremtiden da ud for handelsskolerne og Varde By og Oplands Handelsskole i særdeleshed?

Som nævnt tidligere reduceres antalles af unge fra 16-18 år i vort område i et langsommere tempo end gældende for landet som helhed. Det giver tid til omstilling.

Samtidig skaber den teknologiske udvikling og de forbedrede vilkår for erhvervslivet behov for efteruddannelse på en række områder.

Med oprettelsen af en central uddannelsesfond inden for handel og kontor, arbejdsmarkeds uddannelsesfond (AUD) er der skabt økonomisk grundlag for gennemførelse af et antal lokale kurser, som primært skal gennemføres for erhvervsaktive, sekundært for arbejdsledige tertiært for arbejdsledere og til sidst offentligt ansatte.

Gennem Direktoratet for erhvervsuddannelser er der skabt mulighed for at iværksætte korterevarende videregående uddannelser. Her kunnes nævnes eksempler som handelsakademi, microdatamatikeruddannelsen m. fl. Forinden sådanne uddannelser kan gennemføres må der foreligge et dokumenteret behov herfor.

Danmark har i øjeblikket ca. 150.000 arbejdsledige over 25 år, og i den forbindelse har handelsskolen også mulighed for at tilbyde uddannelse. Det gælder således den netop gennemførte lov om arbejdstilbud til langtidsledige.

Desuden kan der ved hjælp af midler fra amtet iværksættes kurser for unge arbejdsledige (KUA).

De sidste par år har handelsskolen med hel forsøgt at gennemføre kurser for det lokale erhvervsliv under betegnelsen rekvireret undervisning.

Der er her tale om såkaldte skræddersyede kurser, der henvender sig til virksomheder, der har behov for en uddannelse med et specifikt indhold.

Handelsskolen får efter en forhandling med en virksomhed defineret dens ønsker og udarbejder derefter et forslag til indhold af et kursus.

Efter en eventuel tilretning når man i fælleskab frem til, hvad indholdet skal være, og underviseren, der skal gennemføre kurset, går

igang med at udarbejde undervisningsmaterialet, hvorefter afvikling af kurset gennemføres enten hos virksomheden eller på skolen.

Denne undervisningsaktivitet har for Varde By og Oplands Handelsskole i 1985 været en stor succes, og den vil blive fulgt op i de kommende år.

Undervisning, der markedsføres under Udviklingsfonden for Varde By og Oplands Handelsskole, er oprettet på initiativ af P. V. Lund med virkning fra 1.1.1985. Følgende sidder p.t. i bestyrelsen for fonden:

Fra Varde Handelsskoles bestyrelse:
- Bestyrelsesformand Aksel Poulsen
- Isenkræmmer Th. Østergaard

Fra skolen:
- Forstander P. V. Lund
- Inspektør Harry Larsen
- Inspektør Bent Graversen

Fra erhvervslivet:
- Regnskabschef Johs. Nielsen, Sanalco A/S, Skovlund
- Prokurist Søren Erichsen, Erichsen & Sønner A/S, Varde.

Baggrunden for oprettelsen af fonden skal ses ud fra ønsket om at have størst mulig frihed til gennemførelse af kurserne og til anvendelse af et eventuelt oparbejdet overskud til fordel for skolen og dens lærere.

Dette undervisningsområde venter vi os meget af i fremtiden.

Samtidig står det os også klart, at med indførelsen af EFG-uddannelsen i 1978 mistede handelsskolerne deres direkte forbindelse til erhvervslivet, idet elevernes forældre blev den primære kontaktflade.

Dette forhold arbejder vi på at rette op ved at etablere et samarbejde med virksomheder i størst muligt omfang. Vi arbejder med at styrke kontakten gennem lokale handelsstandsforeninger, borgerforeninger, erhvervsråd og kommuner gennem afholdelse af periodiske møder, og gennem etablering af en erhvervsklub for vestjyske virksomheder.

Klubben har sekretariat på Varde By og Oplands Handelsskole, og skolen danner ofte ramme om arrangementer.

Endvidere arrangerer vi:
- Udstillinger
- Seminarer/Workshops
- Erhvervsmesser med kursusstande
- Virksomhedsbesøg m.m.

Med det faldende elevtal skal man nok forvente, at uddannelsesinstitutionerne for unge i fremtiden vil udfolde store bestræbelser på at markere sig i lokalområdet i form af en egentlig markedsføring af undervisningstilbud til unge. Endvidere vil der ved hjælp af studie- og erhvervsvejledningen blive udfoldet store bestræbelser på at hjælpe eleverne til de relevante undervisningstilbud.

På undervisningsområdet må man også forvente store forandringer bl.a. forårsaget af den teknologiske udvikling. – Udviklingen vil således nok gå i retning af tværfaglig undervisning, kombineret med problemorienteret projektorganiseret arbejde, hvor EDB indgår som et naturligt hjælpemiddel, således som lommeregneren har gjort det i nogle år.

Med en større åbenhed og kontaktflade til erhvervslivet kunne man tænke sig flere virkelighedsnære opgaver løst på skolen i tilknytning til bestemte virksomheder.

Lærerne kunne således komme på kursus i erhvervsvirksomheder for at hente ideer og inspiration til undervisningen, ligesom gæstelærere fra erhvervslivet med mellemrum kan undervise på skolen.

Varde By og Oplands Handelsskole har allerede haft en lærer på kursus i en erhvervsvirksomhed i Varde.

Vi har kontakt med udenlandske handelsskoler i Hamburg og Kiel med henblik på udveksling af elever.

Det styrker de sproglige kundskaber og fremmer forståelsen for internationale sammenhænge.

Handelsskolen går en fremtid i møde, hvor vilkårene vil blive sværere end i fortiden. Det er imidlertid under sådanne betingelser, der skabes nye ideer og dermed muligheder for at betjene vort områdes erhvervsvirksomheder med velkvalificerde medarbejdere, som med en moderne og ajourført uddannelse kan bidrage til, at erhvervslivet også i fremtiden kan vokse og udvikle sig til gavn for det vestjydske samfund.

P. V. Lund

FORSTANDERE

Lærer Ludvig Hoffmann 1926-1962

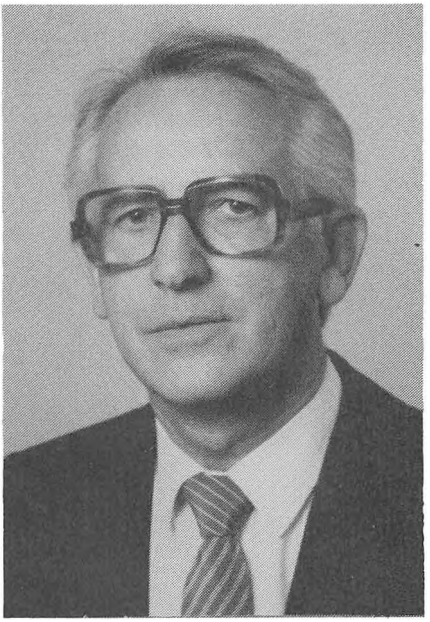

Lærer Kaj Bech 1962-1964

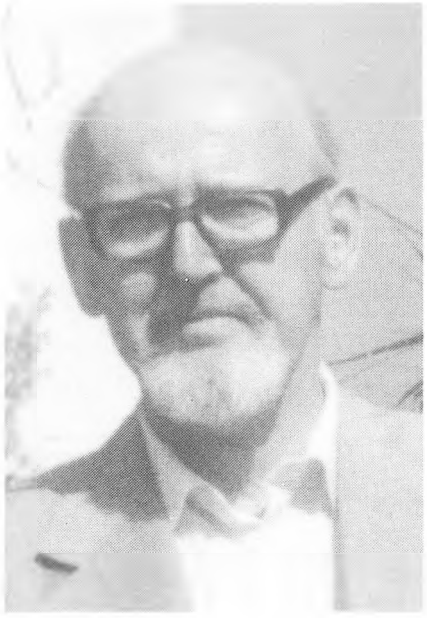

Lærer N. Kjær Larsen 1964-1967

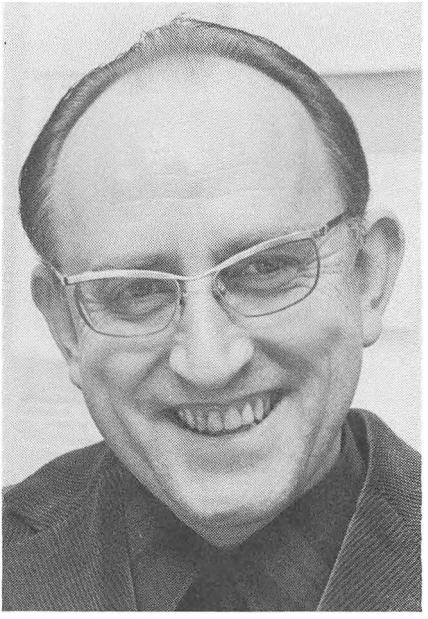

Cand merc. Ejnar Birkedal Salborg
1967-1984

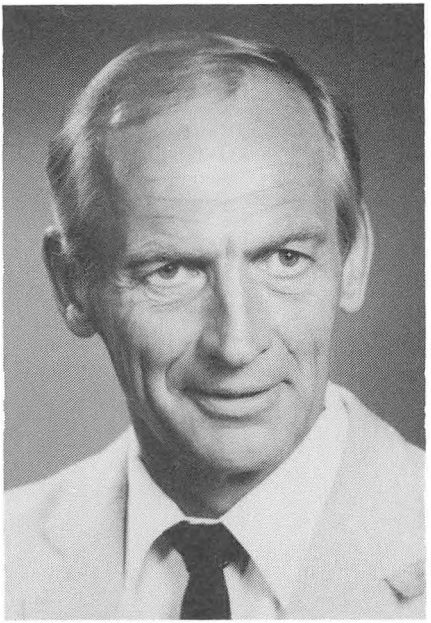

Direktør Poul Verner Lund 1984-

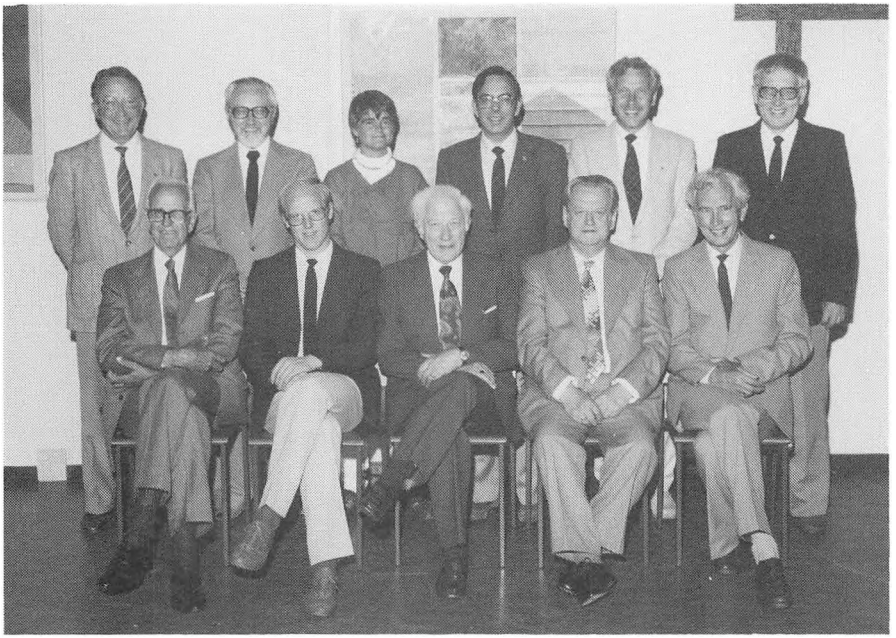

Bestyrelsen 1985: Theodor Østergaard, Peter Jepsen, Sinne Rasmussen, Jens Vium, Kurt Theilgaard, Axel Pedersen, Poul Buch, Hans Otto Hansen, Aksel Poulsen, Holger Nielsen, Erik Jessen.

FORMÆND

Grosserer J. F. Lasson 1898-1937

Grosserer Svend Lange 1937-1944

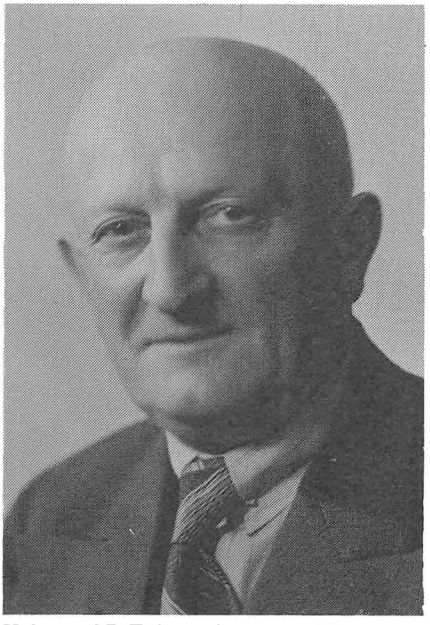

Købmand P. Toftgaard Jensen 1945-1947

Købmand Theodor Jessen 1947-1953

Direktør H. Thorsen Nørgaard 1953-1958

Filialbestyrer Aksel Poulsen 1958-

ELEVFORENINGENS INITIATIVPRIS

Elevforeningen ved Varde By og Oplands Handelsskole har i årene 1969 til 1983 uddelt en initiativpris til personer, som har ydet en ekstraordinær indsats til gavn for byen og egnen. Når der ikke efter 1983 er udpeget kandidater, må det ikke fortolkes som et tegn på, at initiativ og virkelyst har haft trange kår senere hen! Årsagerne er andre.

1969 Borgmester Chr.Nielsen, Varde
1970 Redaktør Johs, A. Jensen, Vestkysten, Varde
1971 DirektørAage Petersen, Varde
1972 Assurandør Carl Fransen, Varde
1973 Direktør Jørgen Balslev, Jacob Holm og Sønner,, Varde
1974 Entreprenør og tømrermester Svend Fæster Sørensen, Varde
1975 Skotøjshandler Gerald Langgaard, Varde
1976 Brdr. Henning og Tonny Haahr, HTH køkkener, Ølgod
1977 Købmand Kaj Madsen, Varde
1978 Minister Nathalie Lind
1979 Mejeridirektør Asger Enevoldsen, Varde
1980 Ejendomsmægler Regnar Christensen, Varde
1981 Købmand Magnus Enggaard Larsen, Varde
1982 Forretningsfører Jens Chr. Ladegaard, Kvickly, Varde
1983 Handelsskoleelev Karin Kloster Jensen

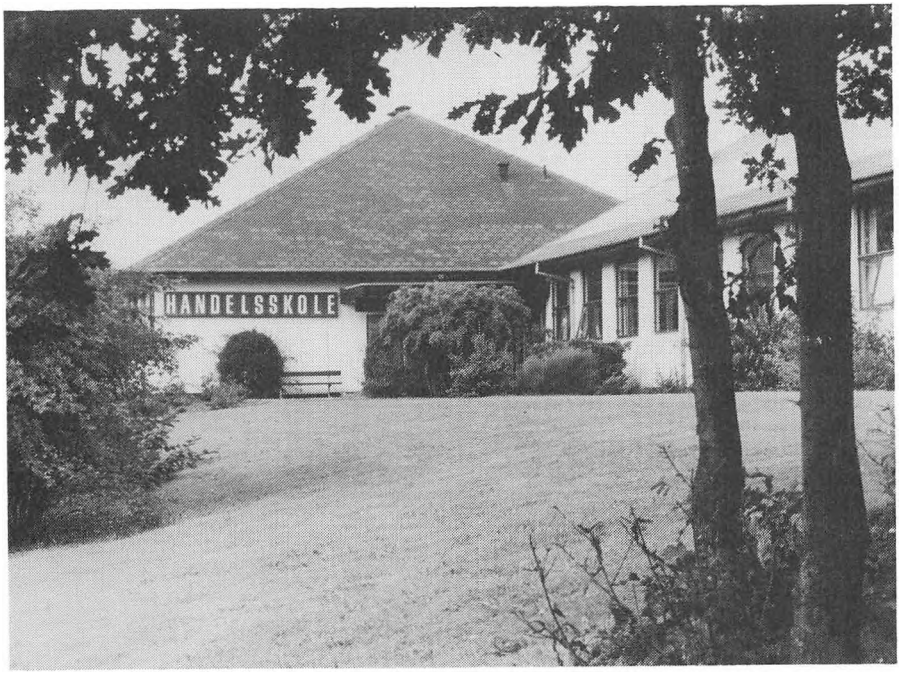

LITTERATURFORTEGNELSE

Danmarks Historie
Red af John Danstrup og Hal Koch/bd 11
Danmarks Historie
Red. John Danstrup og Hal Koch/bd. 12
Spare- og Lånekassen for Varde by og Omegn 1850-1950
O. Blinkenberg Nielsen
Varde Bys Historie
Carl Lindberg Nielsen
Varde Handelsforening 1857-1907
Ludvig Murtfeldt
Varde Håndværkerforening 1866-1966
P. Friis
Varde Lokal TV
E. Birkedal Salborg
Jubilæumsbogen vedr. Skolevæsenet i Varde i tiden 1856-1956
A. C. Dalsgaard Hansen
Vestjyllands Udviklingshistorie ca. 1750-1914
Sydjysk Universitetsforlag
Vestjylland og Varde Bank gennem 75 år.
Salomon J. Frifelt

Varde By- og Oplands Handelsskole vil gerne rette en stor tak til nedennævnte gaveydere, der har gjort dette festskrift muligt:

Blåvandshuk kommune	kr.	500,00
Blåbjerg kommune	kr.	1.000,00
Andelsbanken	kr.	3.500,00
Ølgod kommune	kr.	1.000,00
Bikuben, Ølgod	kr.	2.500,00
Skads Herreds Brandkasse	kr.	5.000,00
Nr. Nebel Sparekasse	kr.	1.500,00
Varde Købmandsforening	kr.	500,00
Varde Handelsstandsforening	kr.	1.000,00
Nørre Nebel Sogneforening	kr.	500,00
Syd- og vestjyllands købmandsforening	kr.	1.000,00
Handelsbanken	kr.	3.500,00
Varde kommune	kr.	10.000,00
Bikuben, Varde	kr.	2.500,00
Sparekassen Sydjylland	kr.	10.000,00
Varde Bank	kr.	10.000,00

EFG
HH
ELEVER PÅ
VARDE HANDELSSKOLE
JOB
søgning

